

FNLI

FEDERATIE NEDERLANDSE
LEVENSMIDDELEN INDUSTRIE

2025

Monitor Levensmiddelenindustrie

INHOUD

Voorwoord	3
-----------------	---

Landschap van de Nederlandse levensmiddelenindustrie.....	4
---	---

1 KERNINDICATOREN

1.1 Productiewaarde van de Nederlandse levensmiddelenindustrie	6
1.2 De Europese productiewaarde van de levensmiddelenindustrie (cijfers 2022) ...	7
1.3 Ontwikkeling aantal bedrijven	8
1.4 Toegevoegde waarde, bedrijfsopbrengsten en werkgelegenheid	9
1.5 Regionale werkgelegenheid in levensmiddelenindustrie	11
1.6 Verschillen tussen deelsectoren in ontwikkeling arbeidsproductiviteit	12
1.7 Openstaande vacatures in de levensmiddelenindustrie	13
1.8 Ontwikkeling CO ₂ -uitstoot	14
1.9 Verdeling productiewaarde naar deelsector in levensmiddelensector	15

2 KOSTENONTWIKKELING

2.1 Kosten van intermediair verbruik	17
2.2 Ontwikkeling energiekosten en -belasting	18
2.3 Personeels- en overige bedrijfskosten	19
2.4 Vergelijking personeelskosten met andere Europese landen	20
2.5 Investerings in R&D	22
2.6 Kostprijzen in levensmiddelenindustrie	23

2.7 Nederlandse consumentenprijzen voor (bewerkte) levensmiddelen	25
---	----

2.8 Vergelijking consumentenprijzen met andere Europese landen	26
--	----

2.9 Ontwikkeling Nederlandse consumentenprijzen voor (bewerkte) levensmiddelen vergeleken met andere Europese landen	27
---	----

2.10 Prijsniveau op subsectorniveau vergeleken met andere Europese landen	28
---	----

3 CONCURRENTIEPOSITIE

3.1 Het Nederlandse exportsaldo	30
3.2 Omvang export per werelddeel	31
3.3 Omvang importproducten	33
3.4 Omvang exportproducten	35

4 ECONOMISCH BELANG

4.1 Input-outputanalyse	38
4.2 Een stabiele factor voor de Nederlandse economie	39
4.3 Voor veel sectoren van wezenlijk belang	40
4.4 Totale werkgelegenheid blijft nagenoeg gelijk in 2024	41
4.5 Bijna 60 procent van (on)bewerkte landbouwproducten uit buitenland	42

Glossarium en verantwoording	44
------------------------------------	----

VOORWOORD

ONDANKS HOGE KOSTEN EN ECONOMISCHE DRUK BLIJFT DE NEDERLANDSE LEVENSMIDDELENINDUSTRIE VEERKRACHTIG, INNOVATIEF EN GROEIEND.

De Nederlandse levensmiddelenindustrie blijft een stabiele pijler van onze economie in een steeds complexer speelveld. Geopolitieke spanningen, internationale handelsverschuivingen en de nasleep van inflatie zijn voelbaar in alle schakels van de keten. Hoge kosten voor grondstoffen, energie en arbeid zorgen voor blijvende druk op marges en prijzen, terwijl de discussie over de betaalbaarheid van boodschappen in politiek en media onverminderd doorgaat.

Ondanks deze uitdagingen toont de sector veerkracht. De productiewaarde steeg licht naar €114,2 miljard, met een toegevoegde waarde van €17,7 miljard. Daarmee blijft de levensmiddelenindustrie de grootste industriële deelsector van Nederland. De CO₂-uitstoot daalde verder en is in 2023 19,9% lager dan in 1995. De investeringen in R&D zijn in 2023 met bijna 10,3 procent toegenomen tot circa 408 miljoen euro, het hoogste niveau sinds 2019. Deze groei onderstreept

het belang dat bedrijven hechten aan vernieuwing en het versterken van hun concurrentiepositie.

De exportpositie van de sector is verder versterkt: de exportwaarde steeg naar €71 miljard, met name door export naar onze buurlanden en een opvallende stijging van de export naar de Verenigde Staten (+26,6%). De importwaarde nam toe tot €46,3 miljard, waarbij door gestegen grondstofprijzen vooral koffie, thee, cacao en specerijen een groter aandeel kregen in de importmix.

De werkgelegenheid bleef stabiel op 162.000 banen, maar de arbeidsproductiviteit steeg fors: in de voedingsmiddelenindustrie met 18,9% en in de drankenindustrie zelfs met 74,6%. Het aantal openstaande vacatures daalde, wat wijst op een afnemende krapte op de arbeidsmarkt, al blijft deze gespannen. De kosten voor personeel stegen met 9,5% tot €12,4 miljard, bijna twee keer zo snel als de inflatie.

Ook dit jaar zien we dat ondanks de grote prijsstijgingen van de afgelopen jaren het Nederlandse boodschappenmandje in Europees perspectief relatief betaalbaar is. Op de korte termijn wordt de focus op de laagste prijs dan ook steeds groter, terwijl op de lange termijn investeringen nodig zijn. Het vinden van een balans tussen gestegen kosten, nodige investeringen in innovatie en betaalbaarheid blijft desondanks een belangrijke opgave voor alle ketenspelers.

Door samen te werken, te investeren en te vernieuwen, blijft de Nederlandse levensmiddelenindustrie een onmisbare schakel in de agrofoodketen – klaar voor de uitdagingen van morgen.

Oktober, 2025

Cees-Jan Adema
Directeur FNLI

LANDSCHAP VAN DE NEDERLANDSE LEVENSMIDDELENINDUSTRIE

VERANDERINGEN IN 2024 TEN OPZICHTE VAN 2023

TOEGEVOEGDE WAARDE*
17,7 miljard €

+1,4%

+1,5%

+0,2%

WERKGELEGENHEID
(DIRECT)*
162.000
Absolute waarde

0%

PRODUCTIEWAARDE*
114,2 miljard €

HANDELSBALANS
24,7 miljard €

IMPORT
46,3 miljard €

+2,8%

-1,2%

AANTAL BEDRIJVEN**
9.045
Absolute waarde

EXPORT
71 miljard €

+2,3%

*Voor deze indicatoren zijn alleen voorlopige cijfers voor 2024 bekend.

**Verandering in 2025 ten opzichte van 2024

Voor definities, zie het [glossarium](#) aan het einde van deze monitor.

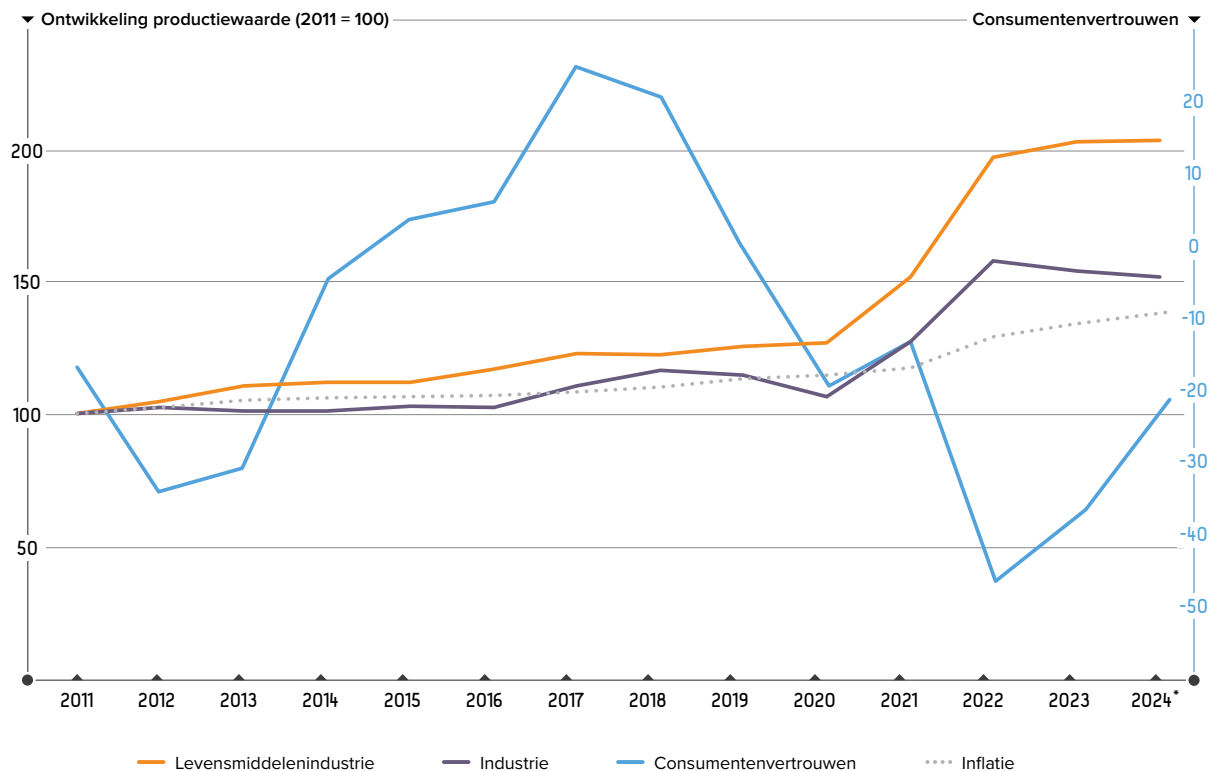
Kernindikatoren

1.1

Productiewaarde van de Nederlandse levensmiddelenindustrie¹

Figuur 1:

Ontwikkeling productiewaarde basisprijzen en afzetvolume industrie met uitsplitsing naar voedingsmiddelen- en drankenindustrie vanaf 2021

* Voor 2024 zijn voorlopige cijfers bekend.

Bron: CBS; 'Productie- en inkomenscomponenten bbp' en 'consumentenvertrouwen'

¹ In 2024 heeft CBS Statline de nationale rekeningen gereviseerd. Dat kan ertoe leiden dat cijfers uit voorgaande jaren een kleine afwijking vertonen ten opzichte van eerdere edities van deze monitor.

² De chemie en machine-industrie completeren de top 3.

- In 2024 bedroeg de productiewaarde van de Nederlandse levensmiddelenindustrie 114,2 miljard euro. Met bijna een kwart van de totale Nederlandse industriële productiewaarde, is de levensmiddelenindustrie de grootste deelsector binnen de industriële sector.²
- De productiewaarde van de levensmiddelenindustrie steeg 0,2 procent ten opzichte van 2023. Dat was een minder sterke stijging dan gemiddeld: in de periode 2011 tot en met 2024 groeide de productiewaarde jaarlijks met gemiddeld 5,7 procent. Ter vergelijking, de algemene inflatie (CPI) was tussen 2023 en 2024 3,3 procent.
- Tussen 2023 en 2024 steeg de productiewaarde van voedingsmiddelen met 0,4 procent, en het afzetvolume nam in dezelfde periode met 1,4 procent af. Voor de drankenindustrie nam de productiewaarde af met 3,0 procent en daalde het afzetvolume met 3,5 procent.
- De productiewaarde van de gehele industriële sector bedroeg 451 miljard euro in 2024. Dat was een daling van 1,6 procent ten opzichte van 2023. Vanaf 2011 steeg de productiewaarde in de industriële sector jaarlijks gemiddeld met 3,3 procent, maar deze daalde dus tussen 2023 en 2024.
- De levensmiddelenindustrie liet daarentegen in 2024 een stijging zien van de productiewaarde, en kende een sterkere jaarlijkse groei tussen 2011 en 2024 dan de gehele industriële sector.
- De consument was positiever gestemd in 2024. Het consumentenvertrouwen steeg van -38 in 2023 naar -24 in 2024. In het tweede kwartaal van 2025 daalde het consumentenvertrouwen echter tot -35.

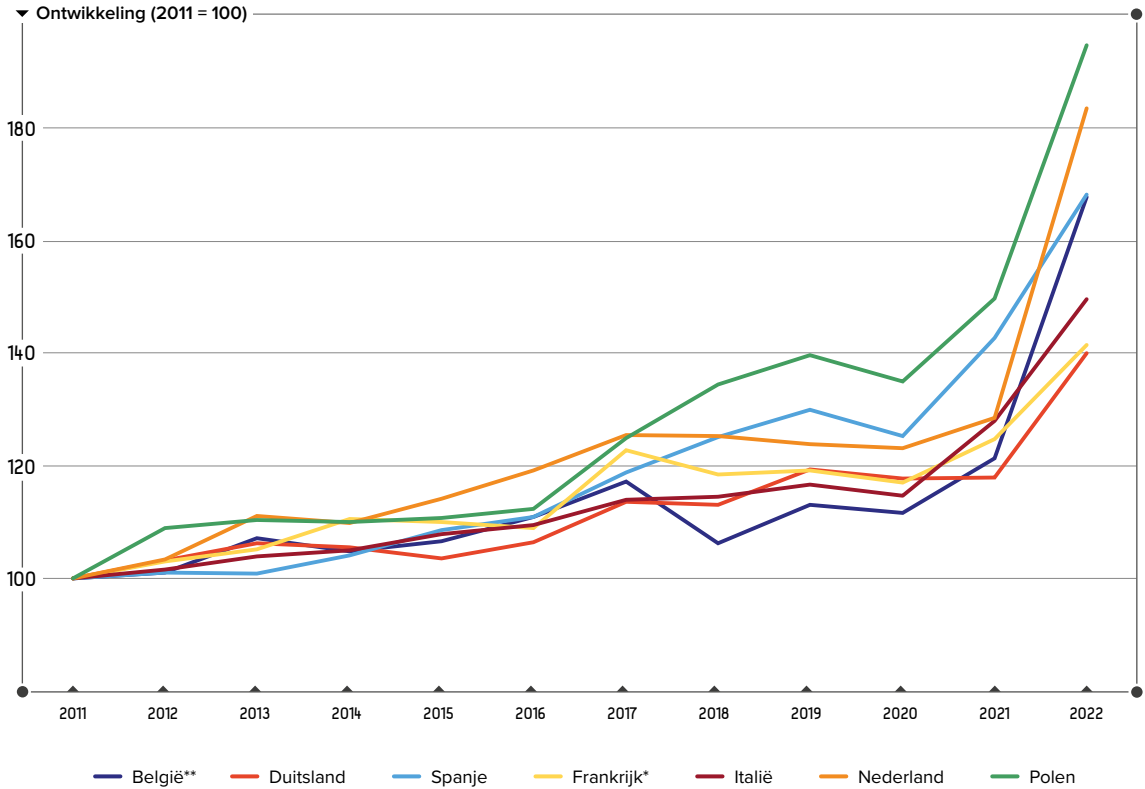

1.2

De Europese productiewaarde van de levensmiddelenindustrie (cijfers 2022)³

De Europese cijfers over de productiewaarde in 2023 en 2024 waren op het moment van publiceren niet beschikbaar.

Figuur 2:
Ontwikkeling in internationale productiewaarde

* Voor 2018 zijn de cijfers van Frankrijk geïnterpoleerd.

** Voor 2021 zijn de cijfers van België geëxtrapoleerd.

Bron: Eurostat: 'production value'

- Om de ontwikkeling van de Nederlandse levensmiddelenindustrie in perspectief te plaatsen, wordt de Nederlandse productiewaarde vergeleken met die van andere Europese landen. In alle vergeleken landen was in 2021 en 2022 sprake van een toename na een dip door corona in 2020.

Tabel 1:
Productiewaarde voedings- en levensmiddelen industrie in Europese landen

Land	Stijging productie-waarde in 2022	Jaarlijkse gemiddelde stijging productiewaarde tussen 2011 en 2022
België	37,9%	4,8%
Polen	29,7%	6,2%
Duitsland	18,4%	3,1%
Spanje	17,6%	4,8%
Italië	16,7%	3,7%
Frankrijk	13,2%	3,2%
Nederland	42,3%	5,6%

- Ten opzichte van 2011 is de productiewaarde in elk van de vergeleken landen toegenomen.

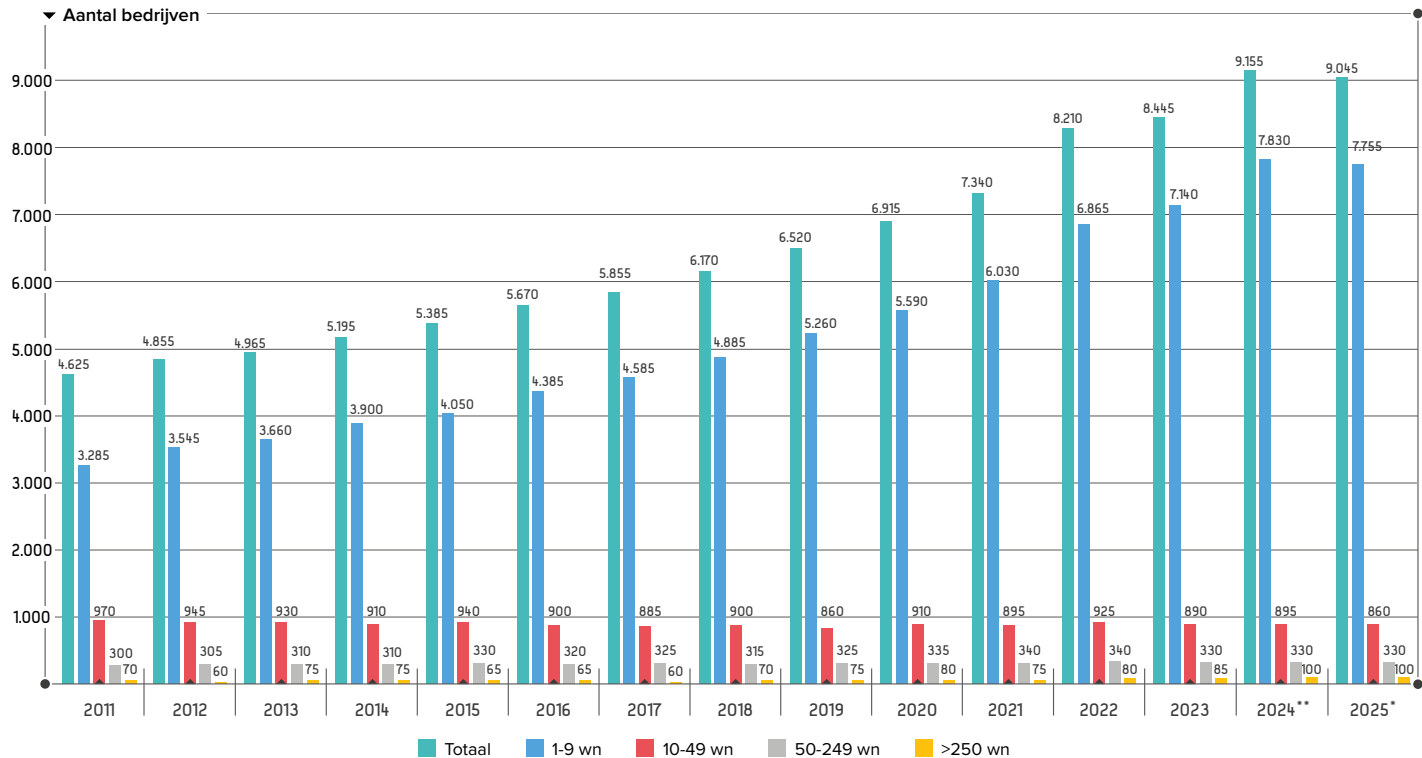
³ De cijfers in paragraaf 1.2 zijn opgenomen om een internationale vergelijking van de productiewaarde te kunnen maken. Let op: deze statistieken lopen twee jaar achter.

1.3

Ontwikkeling aantal bedrijven

Figuur 3:
Aantal bedrijven in de levensmiddelenindustrie (2011-2025)

* Cijfers van 2023 en 2025 zijn voorlopig.
Bron: CBS; 'Vestiging van bedrijven', cijfermatige bewerking Decisio

⁴ Een bedrijf kan meerdere vestigingen hebben.

- In 2025 daalde het totaal aantal bedrijven in de levensmiddelenindustrie ten opzichte van 2024 met 1,2 procent naar 9.045 bedrijven⁴. Dit terwijl de gemiddelde jaarlijkse groei tussen 2011 en 2025 4,9 procent was. Het totaal aantal bedrijven nam in deze periode met 96 procent toe.
- De trend van het groeiend aantal micro bedrijven (< 10 werknemers) zette niet door in 2025 (-1,0 procent). De gemiddelde jaarlijkse groei sinds 2011 was 6,3 procent. Het aantal microbedrijven is sindsdien ruim verdubbeld: van 3.285 in 2011 tot 7.755 in 2025. Het aandeel kleine bedrijven is daardoor tussen 2011 en 2025 gegroeid van 71 naar 86 procent.
- Het aantal bedrijven met een personeelsbestand van 10 tot 250 werknemers kromp in 2025 van 1.225 naar 1.190. De daling vond plaats binnen de klasse 10 tot 49 werknemers: van 895 in 2022 naar 860 in 2025. Het aantal bedrijven met 50 tot 249 werknemers bleef gelijk in dezelfde periode.

Tabel 2: Aantal bedrijven per grootteklasse in 2025

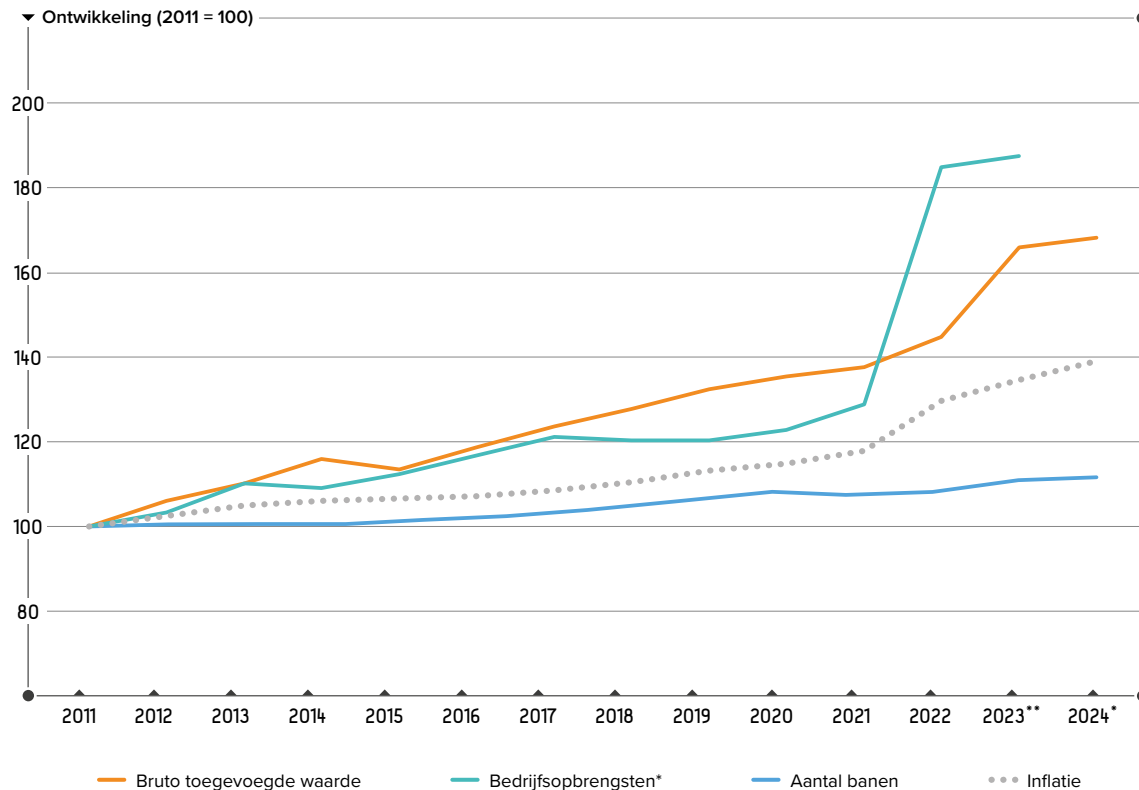
Aantal werknemers	Aantal bedrijven
<10	7.755
10-250	1.190
Waarvan 10-49	860
Waarvan 50-249	330
>250	100
Totaal	9.045

1.4

Toegevoegde waarde, bedrijfsopbrengsten en werkgelegenheid⁵

Figuur 4:

Ontwikkeling in bedrijfsopbrengsten, bruto toegevoegde waarde (tegen basisprijzen) en aantal banen

* Voor 2024 zijn geen bedrijfsopbrengsten beschikbaar.

** Het betreft voorlopige cijfers voor toegevoegde waarde in 2024.

*** Het betreft voorlopige cijfers voor aantal banen in 2023 en 2024.

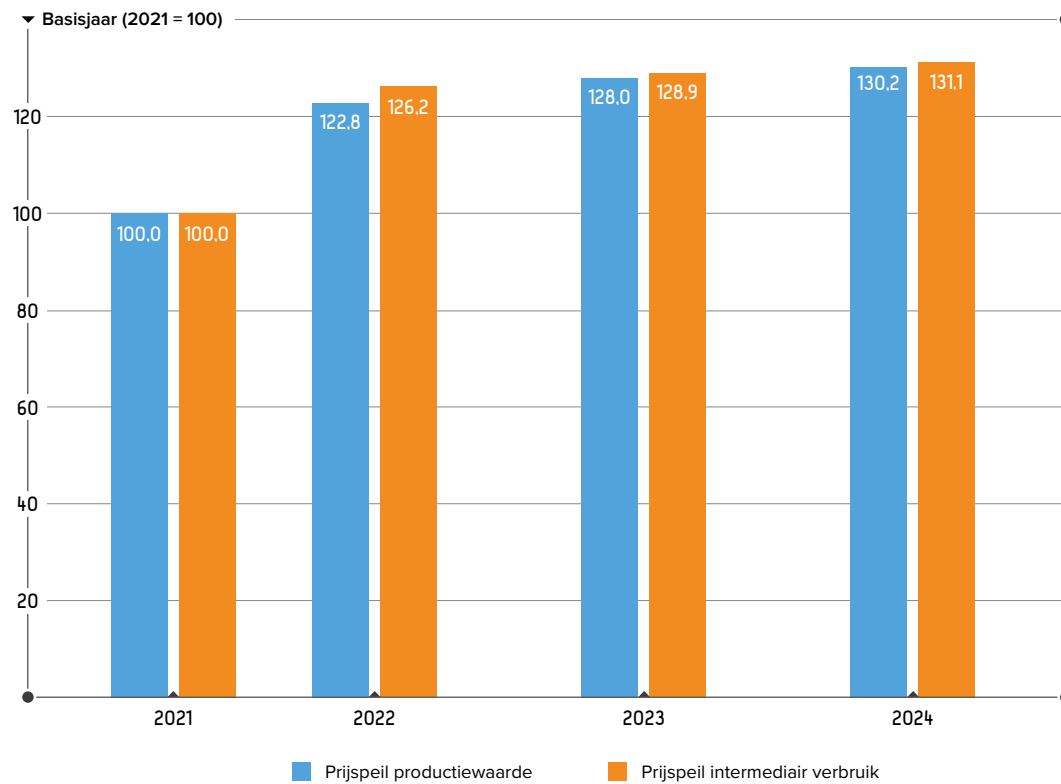
Bron: CBS, cijfermatige bewerking Decisio

- De bruto toegevoegde waarde van de Nederlandse levensmiddelenindustrie steeg met 1,4 procent tot 17,7 miljard euro in 2024. Deze stijging was kleiner dan de gemiddelde jaarlijkse stijging vanaf 2011: 4,1 procent.
- Tussen 2023 en 2024 groeide de productiewaarde met 0,2 procent (hoofdstuk 1.1) en daalden de kosten voor intermediaire verbruik met 2,9 procent (hoofdstuk 2.1). Dit leidde tot een stijging van de toegevoegde waarde van 1,4 procent. Ter vergelijking, de algemene inflatie (CPI) was tussen 2023 en 2024 3,3 procent.
- Tussen 2023 en 2024 stegen de productieprijzen met 1,8 procent en de prijzen voor intermediair verbruik met ongeveer 1,7 procent. Tussen 2021 en 2024 stegen de productieprijzen met 30,2 procent. De prijzen voor het intermediair verbruik stegen in deze periode met 31,3 procent. Over drie jaar gezien zijn de prijzen voor intermediair verbruik dus iets sterker gestegen dan de productieprijzen.
- De bedrijfsopbrengsten uit verkoop van producten steeg met 1,5 procent tot 118,7 miljard euro in 2023. Sinds 2011 stegen de bedrijfsopbrengsten jaarlijks gemiddeld met 5,0 procent.
- Het aantal banen in de voedings- en genotsmiddelen-industrie bleef onveranderd in 2024: in totaal gaat het om 162 duizend banen.⁶

⁵ In 2024 heeft CBS Statline de nationale rekeningen gereviseerd. Dat kan ertoe leiden dat cijfers uit voorgaande jaren een kleine afwijking vertonen ten opzichte van eerdere edities van deze monitor.

⁶ Het CBS levert voor het aantal banen geen uitsplitsing naar de voedings-, dranken- en tabakssector.

Figuur 5:
Prijspeilontwikkeling in de voedingsmiddelen- en drankenindustrie ten opzichte van basisjaar 2021 = 100

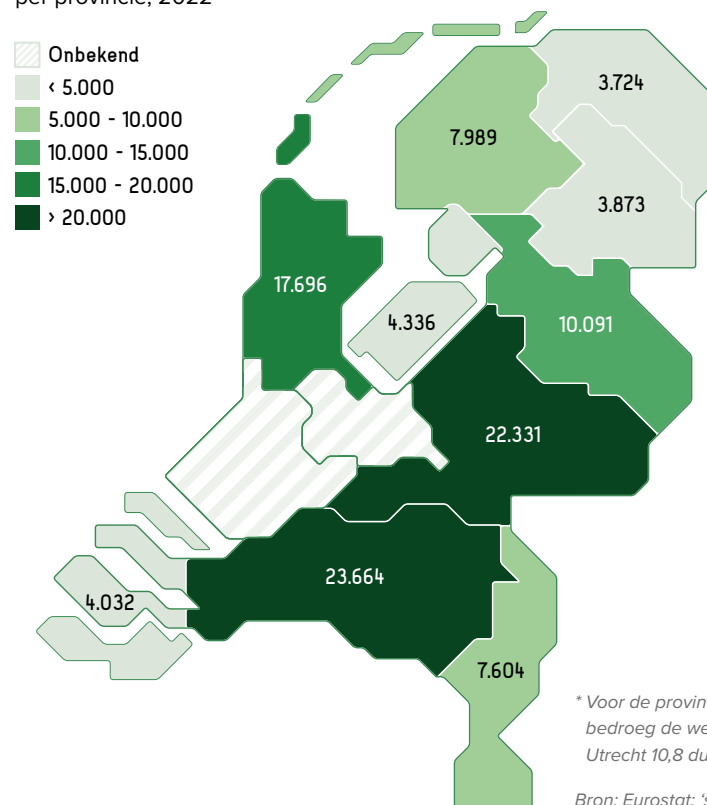
Bron: CBS, cijfermatige bewerking Decisio

1.5

Regionale werkgelegenheid in levensmiddelenindustrie

Figuur 6:

Regionale werkgelegenheid in de levensmiddelenindustrie (2022)*

Werkgelegenheid voedingsmiddelenindustrie
per provincie, 2022

- De werkgelegenheid in de levensmiddelenindustrie concentreert zich in 2022 in de provincies Noord-Brabant, Gelderland, Zuid-Holland en Noord-Holland: 60 procent bevond zich in deze provincies (hierin zijn Utrecht en Zuid-Holland niet meegenomen, vanwege het ontbreken van data voor 2022).
- De werkgelegenheid in de levensmiddelenindustrie steeg tussen 2021 en 2022 in alle provincies⁷. In Zeeland (7 procent), Flevoland (5 procent), Drenthe (4 procent), Noord-Holland (4 procent), Overijssel (4 procent) en Limburg (3 procent) steeg de werkgelegenheid het sterkst. In Groningen (0,3 procent), Friesland (0,6 procent), Noord-Brabant (0,6 procent) en Gelderland (1 procent) was de stijging het minst sterk.

NB: Voor vijf provincies zijn de cijfers van de drankenindustrie niet beschikbaar. Om de vergelijking tussen de regio's zuiver te houden zijn in de figuur alleen de cijfers van de voedingsmiddelenindustrie weergegeven.

⁷ De regionale werkgelegenheidscijfers lopen twee jaar achter ten opzichte van de landelijke cijfers. Landelijk gezien was de werkgelegenheid stabiel tussen 2023 en 2024.

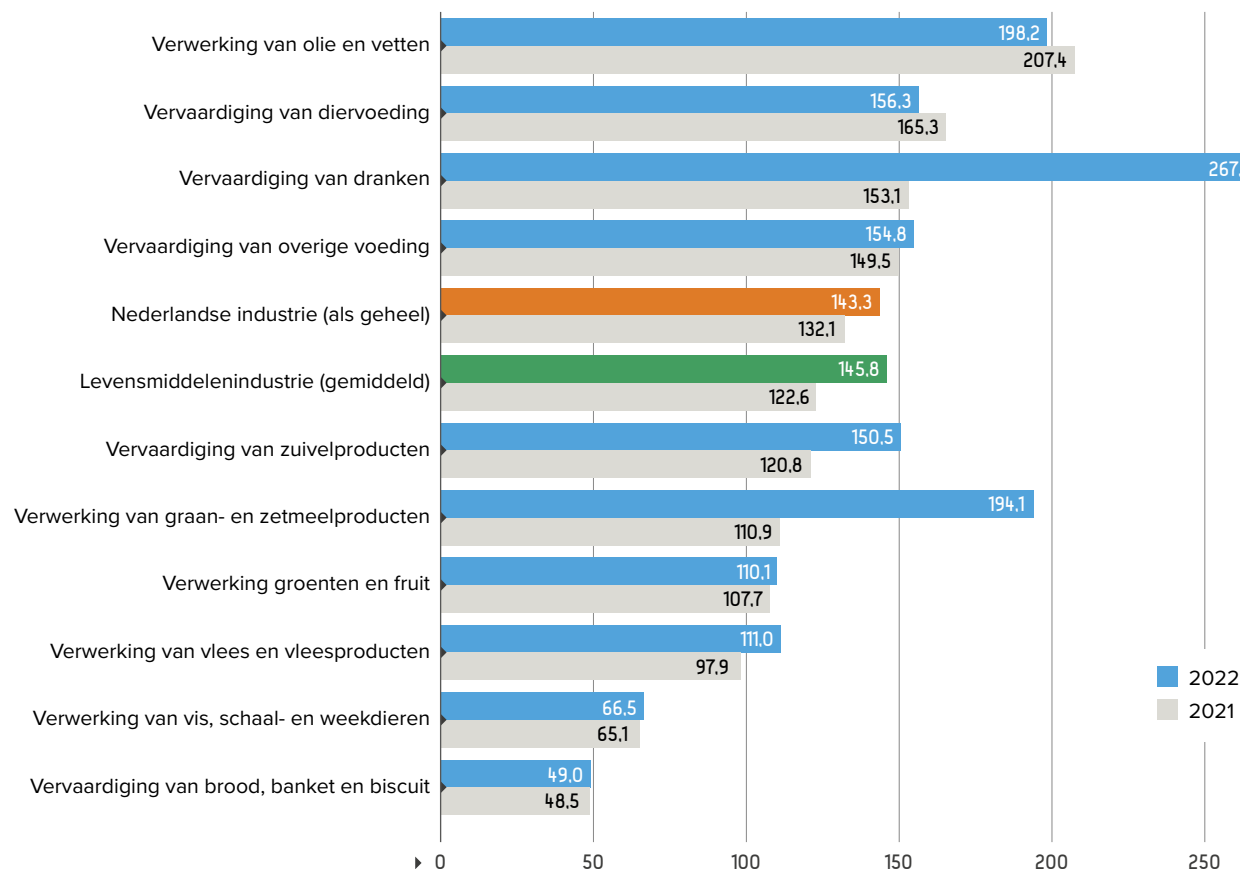
⁸ Deze statistiek van Eurostat toont het aantal werkzame personen. De CBS-statistiek in paragraaf 1.3 toont het aantal banen. Het aantal banen ligt hoger dan het aantal werkzame personen, omdat bij het aantal banen hoofd- en bijbanen bij elkaar zijn opgeteld. Een hoofdbaan is de baan waar de meeste tijd aan wordt besteed.

1.6

Verschillen tussen deelsectoren in ontwikkeling arbeidsproductiviteit

Figuur 7:

Het aantal opstaande vacatures in de levensmiddelenindustrie

Bron: Eurostat; 'Gross value added per employee', cijfermatige bewerking Decisio.

⁹ Het CBS geeft aan dat de Europese tabel is gebaseerd op cijfers uit de productiestatistieken (toegevoegde waarde) en de polisadministratie (werkzame personen). De uitkomsten kunnen naast reële wijzigingen van jaar op jaar variëren door een andere steekproef, wijzigingen in het classificeren van eenheden of ander invulgedrag van bedrijven.

- De arbeidsproductiviteit is de gemiddelde toegevoegde waarde per werknemer per jaar. De arbeidsproductiviteit in de Nederlandse levensmiddelenindustrie steeg in 2022 met 18,9 procent tot 145,8 duizend euro per werknemer. De stijging in 2022 was sterker dan voor de Nederlandse industrie als geheel, waar de arbeidsproductiviteit steeg met 8,5 procent naar 143,3 duizend euro per werknemer.

Tabel 3: Arbeidsproductiviteit in de levensmiddelenindustrie in 2022

Sector	Stijging arbeidsproductiviteit tussen 2021 en 2022	Arbeidsproductiviteit in euro's per werknemer
Levensmiddelenindustrie	18,9%	145.800
Drankenindustrie	74,6%	267.400
Industrie (totaal)	8,5%	143.300

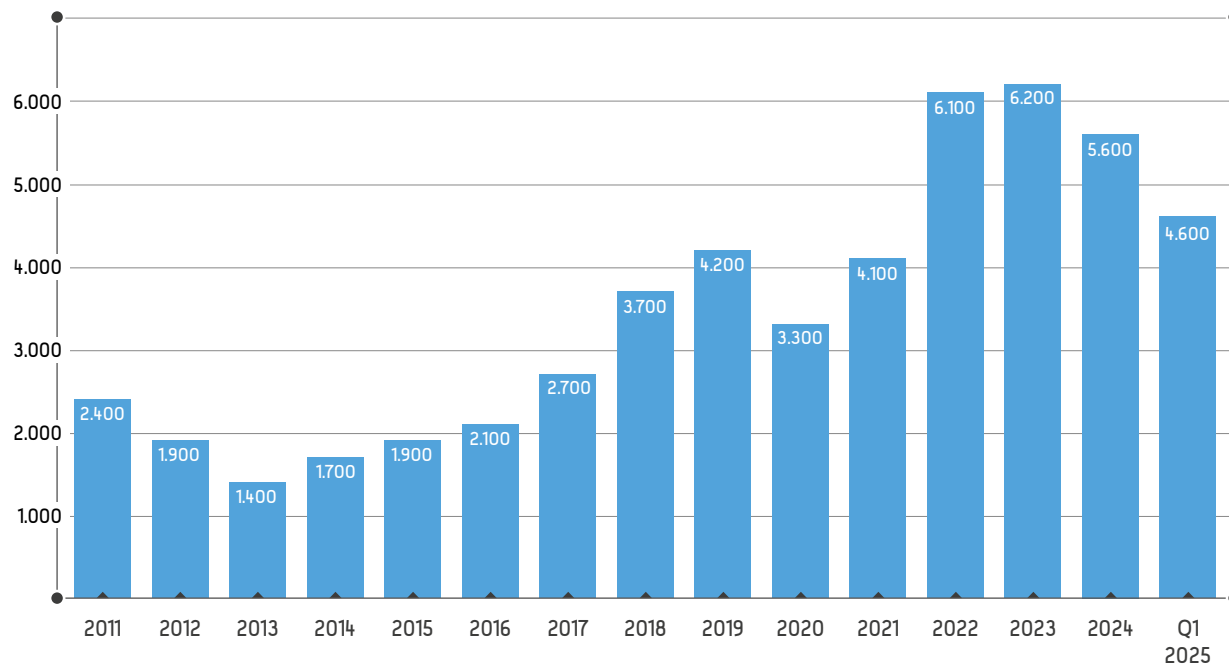
- In het algemeen nam de arbeidsproductiviteit in de deelsectoren van de voedingsmiddelenindustrie toe. Onderling waren er wel grote verschillen: er was een afname van de arbeidsproductiviteit te zien in de verwerking van diervoeding (-5,4 procent) en de verwerking van olie en vetten (-4,4 procent). De arbeidsproductiviteit steeg in de verwerking van graan- en zetmeelproducten (+75,0 procent), vervaardiging van zuivelproducten (+24,6 procent), verwerking van vlees en vleesproducten (+13,4%), vervaardiging van overige voeding (+3,5 procent), verwerking groenten en fruit en verwerking van vis, schaal- en weekdieren (beiden +2,2 procent) en vervaardiging van brood, banket en biscuit (+1,2 procent).
- In de drankenindustrie steeg de arbeidsproductiviteit van 153,1 duizend naar 267,4 duizend euro per werknemer. Daarmee ligt de productiviteit ver boven het pre-coronaniveau van 151,7 duizend euro in 2019. De productiviteit in de drankensector steeg in 2022 met 74,6 procent ten opzichte van 2021.⁹

1.7

Openstaande vacatures in de levensmiddelenindustrie

Figuur 8:

Het aantal openstaande vacatures in de levensmiddelenindustrie

Bron: CBS; 'Vacatures'; cijfermatige bewerking Decisio

¹⁰ CPB (2023), Centraal Economisch Plan 2023.

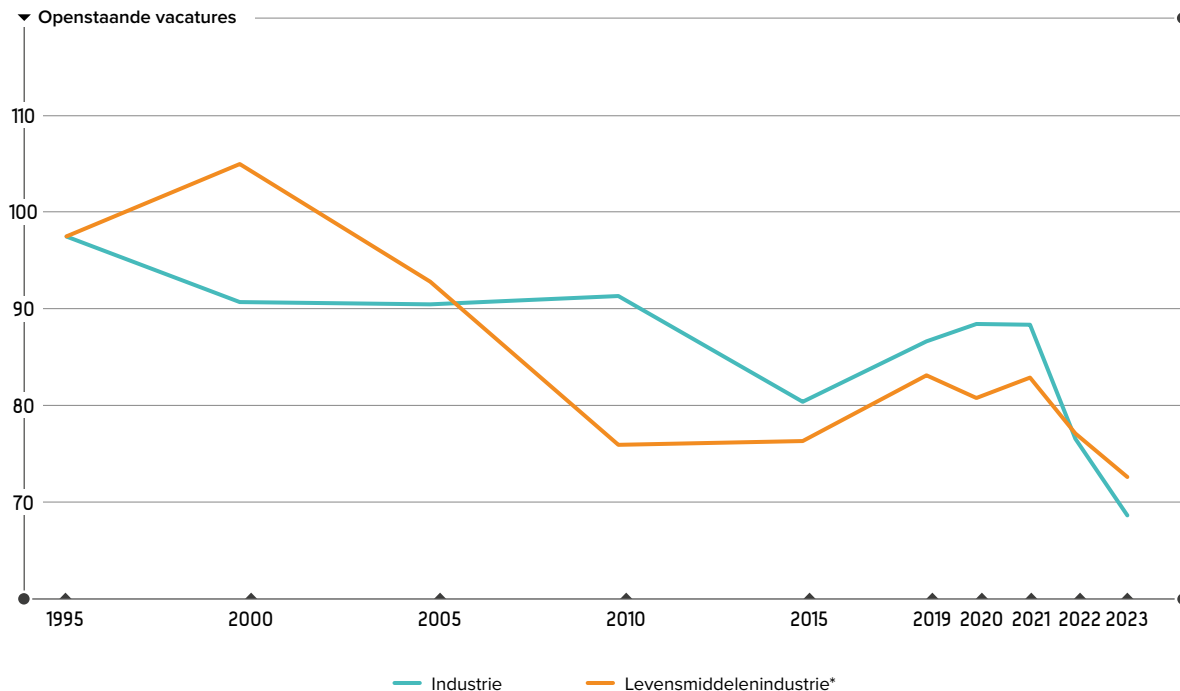
¹¹ Deze CBS-statistiek is niet geregionaliseerd beschikbaar of voor de voedings-, dranken-, en tabakssector. In deze grafiek zijn daarom ook de vacatures van de tabakssector opgenomen.

- In het eerste kwartaal van 2025 daalde het aantal vacatures naar 4,6 duizend. Dat is een daling van 17,9 procent ten opzichte van het eerste kwartaal in 2024. Als de dalende trend doorzet, betekent dit dat de krapte op de arbeidsmarkt aan het afnemen is. Ondanks afkoeling van de werkgelegenheidsgroei, wordt verwacht dat de arbeidskrapte blijft in de komende jaren.¹⁰
- Het aantal openstaande vacatures daalde in 2024 met 9,7 procent naar 5,6 duizend vacatures. Daarmee ligt het aantal vacatures ruim boven het niveau van voor corona (2019). Sinds 2013 steeg het aantal openstaande vacatures in de levensmiddelenindustrie met gemiddeld 14,9 procent per jaar.¹¹ Sinds 2019 daalde het aantal vacatures alleen in 2020, 2024 en 2025.
- Het aantal openstaande vacatures ten opzichte van de werkgelegenheid in de levensmiddelenindustrie was circa 2,9 procent in 2024.
- Het aantal openstaande vacatures in de gehele industriële sector steeg sterk sinds 2013 van 8,3 duizend naar 33,2 duizend in 2024. Ook in de gehele industrie daalde het aantal openstaande vacatures tussen 2023 en 2024, namelijk met 3,2 procent. In het eerste kwartaal van 2025 daalde het aantal openstaande vacatures nog verder naar 30,5 duizend vacatures. Dit is 9,2 procent minder dan een jaar eerder.
- Het aandeel openstaande vacatures in de levensmiddelenindustrie bedroeg 16,9 procent van het aantal openstaande vacatures in de gehele industriële sector in 2024.

1.8

Ontwikkeling CO₂-uitstoot

Figuur 9:
Ontwikkeling van CO₂-uitstoot in absolute waarden

* CO₂-uitstoot van de voedings-, dranken- en tabaksindustrie.

Bron: RIVM; 'Emissieregistratie'; cijfermatige bewerking Decisio.

- Na een daling in 2022 daalde de CO₂-uitstoot naar lucht (IPCC¹²) van de levensmiddelenindustrie in 2023 verder met 4,3 procent ten opzichte van 2021. Daarmee daalde de uitstoot van circa 3,5 miljard kilogram in 2021 naar circa 3,4 miljard kilogram in 2023. Hiermee was de CO₂-uitstoot in de levensmiddelenindustrie in 2023 19,9 procent lager dan in 1995.
- De absolute omvang van de totale Nederlandse industriële uitstoot nam tussen 2022 en 2023 af met 7,6 procent. Daarmee daalde de uitstoot van circa 28,8 miljard kilogram in 2022 naar circa 26,6 miljard kilogram in 2023. In de periode van 1995 tot 2023 daalde de CO₂-uitstoot van de gehele industrie met 23,1 procent.
- De CO₂-uitstoot in de levensmiddelenindustrie (hier incl. de tabaksindustrie) was in 2023 verantwoordelijk voor 12,7 procent van de uitstoot in de totale industriële sector. In 2022 bedroeg dit 12,3 procent.

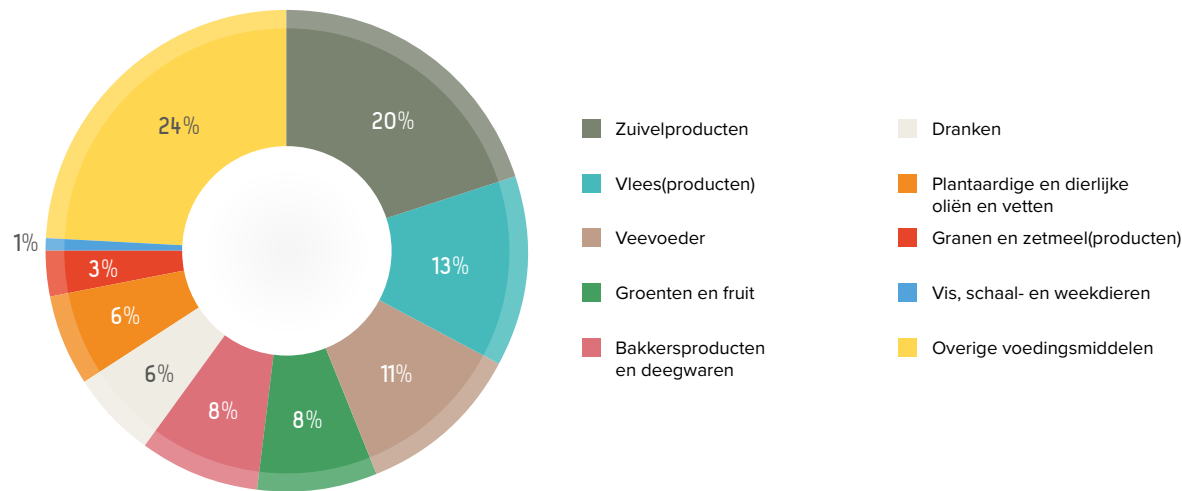
¹² Er zijn meerdere manieren voor het bepalen van de emissies van broeikasgassen. De berekening van de broeikasgasuitstoot is berekend volgens de voorschriften die in het kader van het Kyoto-protocol zijn opgesteld door het IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change). De uitstoot van de internationale lucht- en zeevaart telt hierin niet mee, net zomin als de uitstoot uit biomassa en de opwek van elektriciteit in centrales. Wel neemt IPCC de uitstoot als gevolg van gasverbruik in een fabriek mee. Verder zijn dit enkel de emissies van CO₂ die feitelijk op Nederlands grondgebied plaatsgevonden.

1.9

Verdeling productiewaarde naar deelsector in levensmiddelensector

Figuur 10:
Verdeling productiewaarde per deelsector in de levensmiddelenindustrie (2022)

Bron: Eurostat; 'production value – million euro'

Tabel 4:
Grootste toenames per productcategorie

Productcategorie	Absolute toename tussen 2021 en 2022 (mln euro)	Procentuele toename tussen 2021 en 2022
Overige voedingsmiddelen	€ 10.359	74%
Zuivelproducten	€ 6.201	43%
Dranken	€ 3.705	81%
Plantaardige en dierlijke oliën en vetten	€ 3.667	83%
Vlees(producten)	€ 2.311	20%
Veevoeder	€ 2.038	21%
Bakkersproducten en deegwaren	€ 1.002	19%
Groente en fruit	€ 665	13%
Granen en zetmeel(producten)	€ 651	27%
Vis, schaaldieren en weekdieren	€ -21	-2%

- In 2022 waren de sectoren zuivelproducten (20 procent), vlees(producten) (13 procent) en veevoeder (11 procent) goed voor bijna de helft van de totale productiewaarde in de levensmiddelenindustrie (gezaamenlijk 45 procent).¹³
- Het aandeel van overige voedingsmiddelen op het totaal bedroeg circa 24 procent. Onder deze groep vallen onder andere de productie van suiker, thee en koffie, kant-en-klaar maaltijden, en specerijen en kruiden.
- Qua aandeel in de productiewaarde in de gehele levensmiddelenindustrie wonnen overige voedingsmiddelen (+4,3 procentpunt), plantaardige en dierlijke oliën en vetten en dranken (beiden +1,7 procentpunt), en zuivelproducten (+0,1 procentpunt) het meeste terrein. Die groei leidde tot een krimp van het aandeel van vlees(producten) (-2,4 procentpunt), veevoeder (-1,9 procentpunt), groente en fruit (-1,5 procentpunt), bakkersproducten en deegwaren (-1,2 procentpunt), vis, schaaldieren en weekdieren, en granen en zetmeel(producten) (beiden -0,4 procentpunt).

¹³ De sectoren in figuur 9 zijn ingedeeld op basis van SBI-codes.

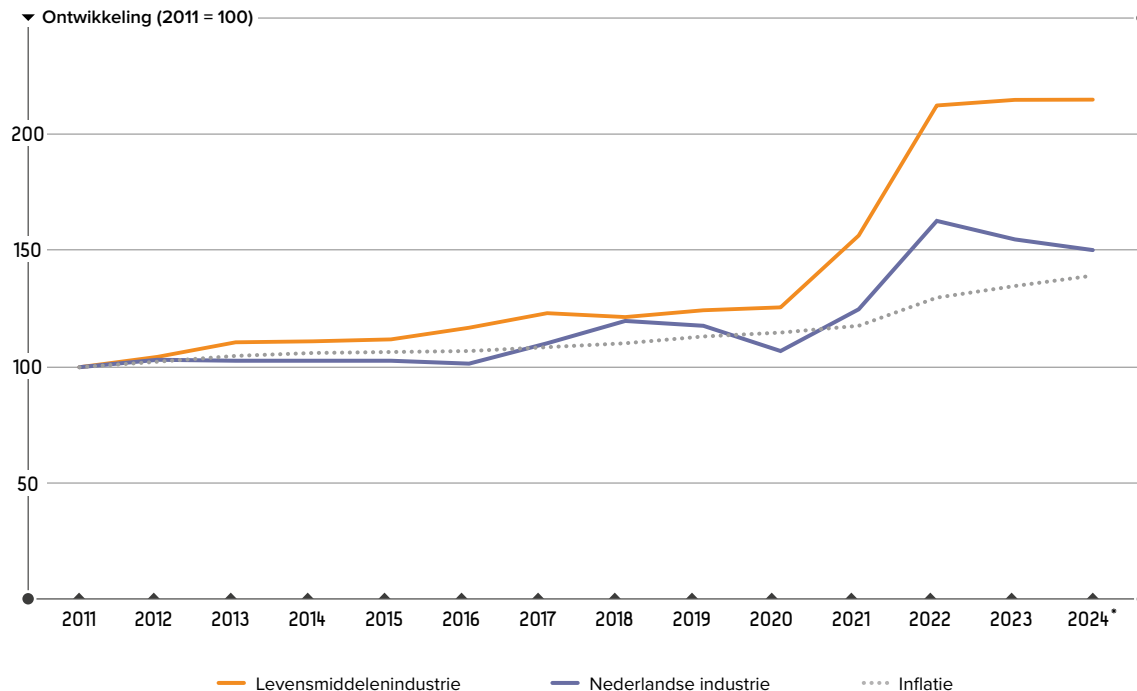
Kostenontwikkeling

2.1

Kosten van intermediair verbruik

Figuur 11:

Ontwikkeling van intermediaire kosten

* Cijfers 2024 zijn voorlopig.

Bron: CBS; 'Nationale rekeningen', cijfermatige bewerking Decisio

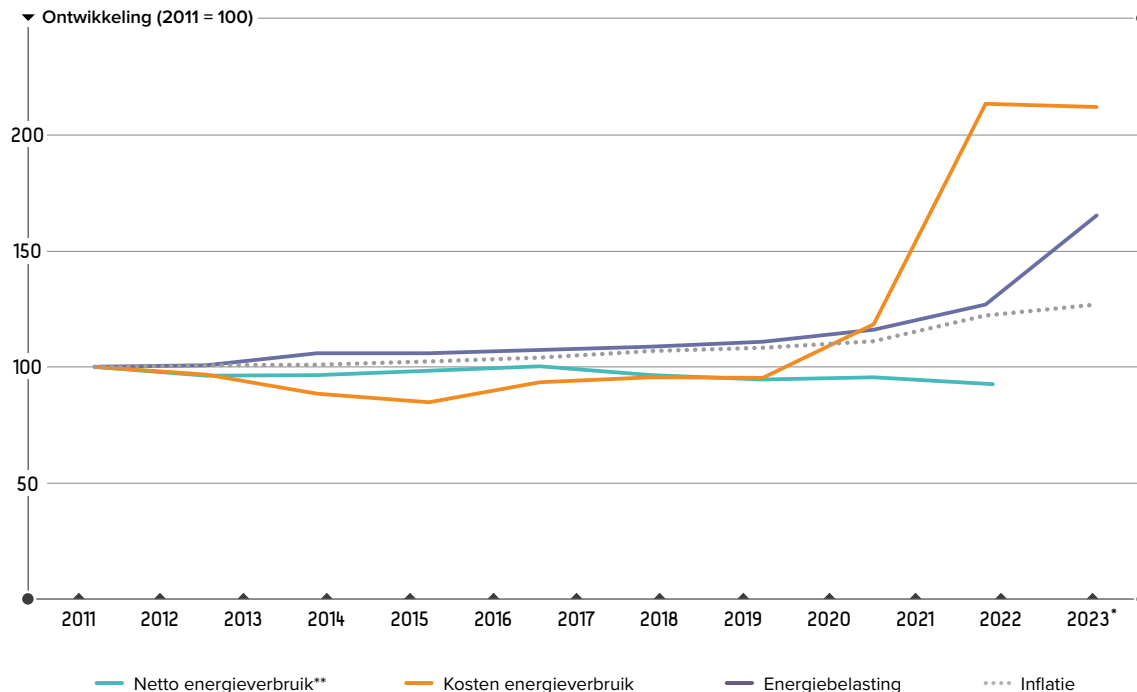
- Het intermediair verbruik beslaat alle producten en diensten, zoals agrogrondstoffen, verpakkingsmaterialen en energie, die gebruikt worden in het productieproces, met uitzondering van de vaste activa (investeringsgoederen).
- Tussen 2020 en 2022 stegen de intermediair verbruikskosten sterk. De stijging had te maken met de prijzen voor energie en voedselgrondstoffen. In 2023 namen de prijzen voor intermediair verbruik ook nog toe in de voedingsmiddelenindustrie, maar minder snel dan in de jaren ervoor. In de gehele industrie namen de prijzen voor intermediair verbruik zelfs af.
- De kosten van het intermediair verbruik in de voedingsmiddelenindustrie bleven in 2024 nagenoeg onveranderd met 96,5 miljard euro (-0,4 procent ten opzichte van 2023). Ter vergelijking, de algemene inflatie (CPI) was tussen 2023 en 2024 3,3 procent.
- In de gehele industriële sector daalden de kosten van het intermediair verbruik in 2024 met 2,9 procent ten opzichte van 2023. Dat komt neer op een daling van 348 miljard in 2023 naar 338 miljard in 2024.

2.2

Ontwikkeling energiekosten en -belasting

Figuur 12:

Ontwikkeling netto energieverbruik, kosten energieverbruik en energiebelasting van de levensmiddelenindustrie

*Voor 2023 zijn voorlopige cijfers bekend voor energiebelasting.

** Voor netto energieverbruik zijn voorlopige cijfers bekend voor alle jaren.

Bron: CBS; Aanbod en gebruik energie, Bedrijfsleven; arbeids- en financiële gegevens, Milieubelastingen en -heffingen, cijfermatige bewerking Decisio.

Tabel 5: Energiekosten in de levensmiddelenindustrie

Totale kosten energieheffingen 2023	228 miljoen euro
Verandering t.o.v. 2011	+65%
Als aandeel totale afdracht industrie	28%

¹⁴ Deze CBS-statistiek is niet separaat beschikbaar voor de voedings-, dranken-, en tabakssector. In deze grafiek is daarom ook informatie over de tabakssector opgenomen.

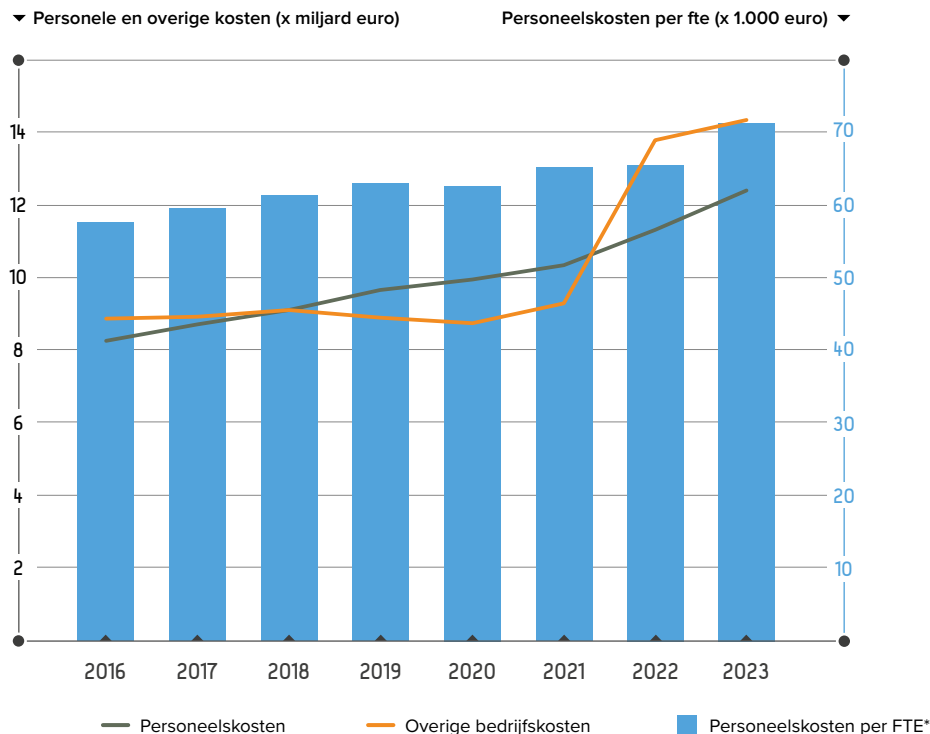
- De klimaatopgave vraagt om efficiënter gebruik van energie. De overheid heft daarom belasting over het verbruik van elektriciteit en aardgas, waardoor de totale energiekosten hoger zijn. Tegen deze achtergrond zijn het netto energieverbruik, de kosten van energieverbruik en de belastingen op energieverbruik in de levensmiddelenindustrie hieronder toegelicht.
- Het netto energieverbruik van de levensmiddelenindustrie¹⁴ bedroeg in 2022 circa 84,1 petajoule. Dit komt overeen met een daling van 7,5 procent ten opzichte van 2011, waarvan een groot deel van de daling plaatsvond in 2019 en 2020.
- De kosten van het energieverbruik (excl. belastingen) in de levensmiddelenindustrie bedroegen in 2023 2,3 miljard. Ten opzichte van 2022 is dit een daling van 0,7 procent nadat in 2022 de kosten met 80,4 procent waren gestegen. Ter vergelijking, de algemene inflatie (CPI) was tussen 2022 en 2023 3,8 procent. Na een periode van lagere energieprijzen stabiliseerden de kosten voor energieverbruik tussen 2018 en 2020. In 2021 en met name 2022 zijn de energieprijzen echter flink gestegen.
- Er zijn twee specifieke heffingen op energie voor de industrie: de energiebelasting en de opslag duurzame energie (ODE). Van beide heffingen is de grondslag het elektriciteits- en aardgasverbruik. De opbrengsten uit de ODE werden aangewend om investeringen in duurzame energie te stimuleren. De gehele levensmiddelenindustrie betaalde in 2023 228 miljoen euro aan deze energieheffingen; dit is 65 procent meer dan in 2011 en 28 procent van de afdracht van de totale industriële sector in 2023.

2.3

Personeels- en overige bedrijfskosten

Figuur 13:

Personeelskosten, overige bedrijfskosten en personeelskosten per voltijd werknemer

Bron: CBS; 'Bedrijfsleven; arbeids- en financiële gegevens', cijfermatige bewerking Decisio.

¹⁵ Energieverbruik, huisvesting, apparatuur en inventaris, en verkoopkosten hebben het grootste aandeel in de overige kosten. Deze kostenposten vertegenwoordigen elk 8 tot 16 procent van de totale overige kosten.

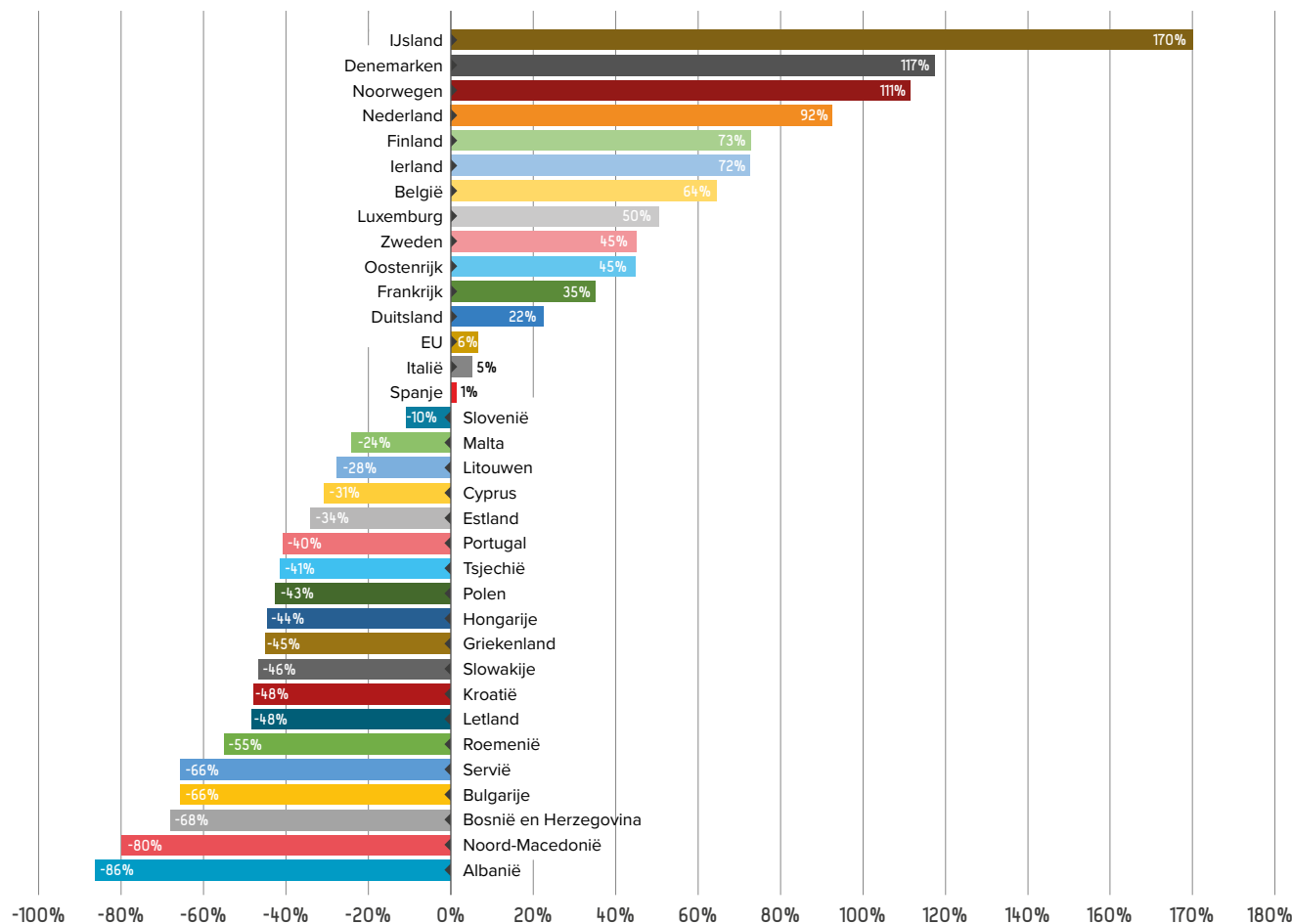
¹⁶ Deze CBS-statistiek is niet separaat beschikbaar voor de voedings-, dranken-, en tabakssector. In deze grafiek is daarom ook informatie over de tabakssector opgenomen.

- De personeelskosten van bedrijven in de levensmiddelenindustrie stegen tussen 2022 en 2023 met 9,5 procent tot 12,4 miljard euro. Ter vergelijking, de algemene inflatie (CPI) was tussen 2022 en 2023 3,8 procent. De kostenstijging was daarmee bijna twee keer zo groot als de gemiddelde jaarlijkse toename tussen 2011 en 2023: in deze periode stegen de personeelskosten jaarlijks gemiddeld met 5,4 procent.
- Overige bedrijfskosten zijn kosten die geen betrekking hebben op inkoop, personeel of afschrijvingen.¹⁵ De overige bedrijfskosten van de levensmiddelenindustrie bedroegen 14,4 miljard euro in 2023, een toename van 4,0 procent ten opzichte van 2022. Nadat de overige bedrijfskosten daalden tussen 2018 en 2020, was in 2022 en 2023 een sterke stijging te zien die mogelijk een gevolg is van de hogere energieprijzen.
- In de gehele industriële sector was de stijging van personeelskosten in 2023 met 7,7 procent lager dan in de voedingsmiddelenindustrie. De overige bedrijfskosten daalden echter met 3,5 procent ten opzichte van 2022.
- De personeelskosten per FTE waren circa 71,3 duizend euro in 2022. Ten opzichte van 2022 zijn de personeelskosten per FTE gestegen met 8,8 procent.
- Op basis van cao-lonen kan een verdere stijging van personeelskosten redelijkerwijs worden verwacht. De cao-lonen per uur (incl. bijzondere vergoedingen) in de voedings- en genotsmiddelenindustrie¹⁶ stegen tussen januari 2023 en juni 2025 (voorlopige cijfers) met 13,5 procent.

2.4

Vergelijking personeelskosten met andere Europese landen

Figuur 14:

Gemiddelde arbeidskosten voedingssector per werknemer¹⁷ ten opzichte van de gemiddelde van 33 Europese landen (2022)

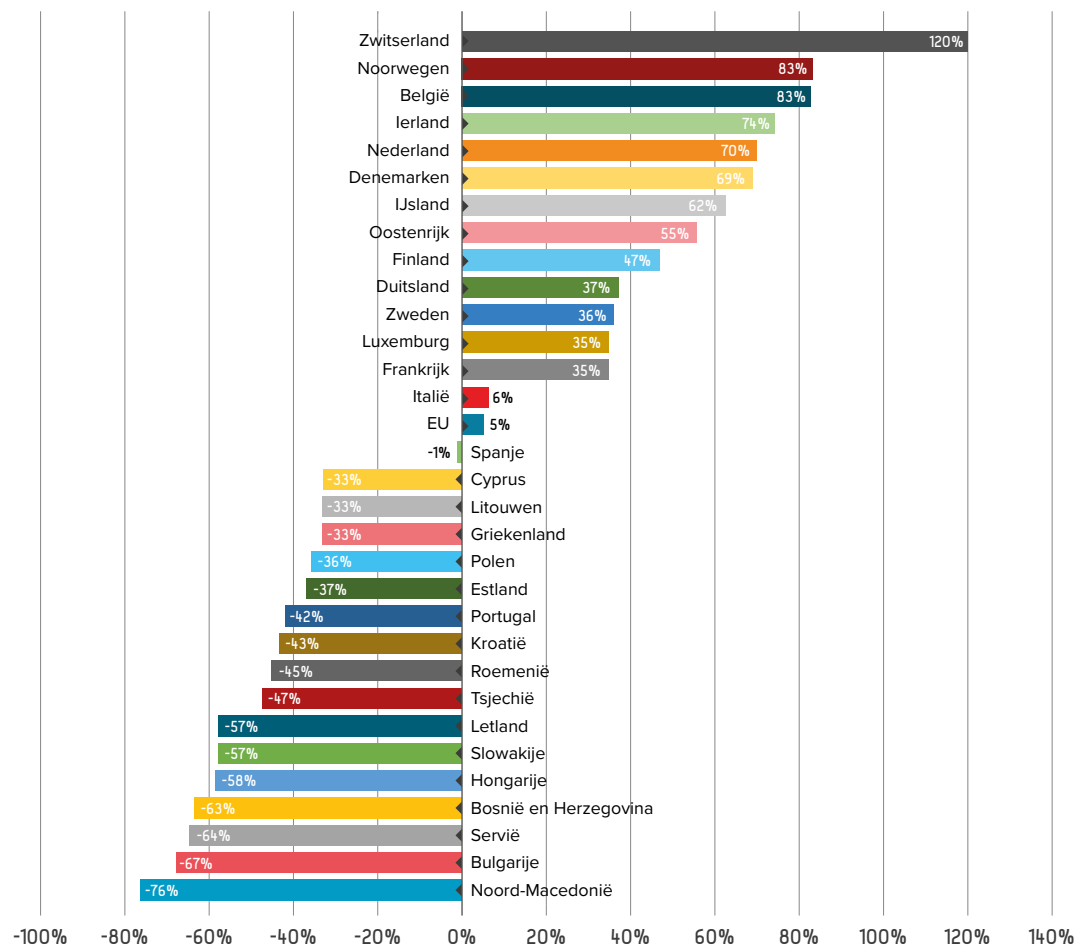
Bron: Eurostat; 'Labour costs per employee: food products', cijfermatige bewerking Decisio.

- IJsland, Denemarken, Noorwegen, Nederland en Finland waren de landen met de hoogste arbeidskosten in 2022. In Albanië, Noord-Macedonië, Bosnië en Herzegovina, Bulgarije, Servië en Roemenië lagen de arbeidskosten het laagst.
- In Albanië namen de arbeidskosten in de voedingssector in 2022 ten opzichte van 2021 het meest toe met 22,2 procent. In Cyprus (+0,7 procent) namen de arbeidskosten procentueel het minst toe. In geen enkel land namen de arbeidskosten af.
- In Zweden en Zwitserland stegen de arbeidskosten in de drankensector het hardst tussen 2021 en 2022, namelijk met respectievelijk 21,9 en 21,0 procent. De arbeidskosten in de drankensector daalden het sterkst in Finland (-3,5 procent) en Denemarken (-2,7 procent).

¹⁷ In vorige versies van de monitor werd gekeken naar de arbeidskosten per FTE in plaats van arbeidskosten per werknemer. Vanaf 2021 zijn de arbeidskosten per FTE niet bekend, voor de periode tot 2020 zijn de arbeidskosten per werknemer niet bekend.

Figuur 15:

Gemiddelde arbeidskosten drankensector per werknemer ten opzichte van de gemiddelde van 30 Europese landen (2022)

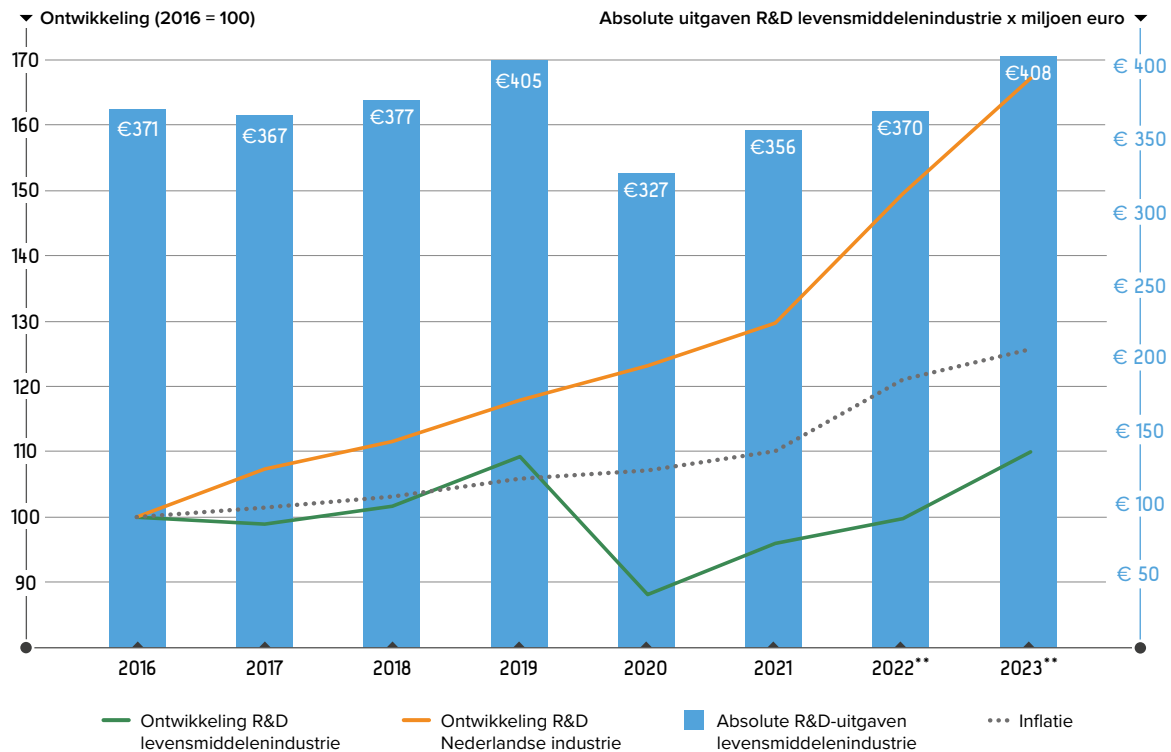
Bron: Eurostat; 'Labour costs per employee: food products', cijfermatige bewerking Decisio.

2.5

Investerings in R&D

Figuur 16:

Uitgaven voor eigen R&D-activiteiten industrie en levensmiddelenindustrie en absolute uitgaven R&D levensmiddelenindustrie

* De cijfers voor 2022 en 2023 zijn geëxtrapoleerd voor de drankensector.

** De cijfers voor 2022 en 2023 zijn voorlopig.

Bron: CBS; 'Research and development', cijfermatige bewerking Decisio

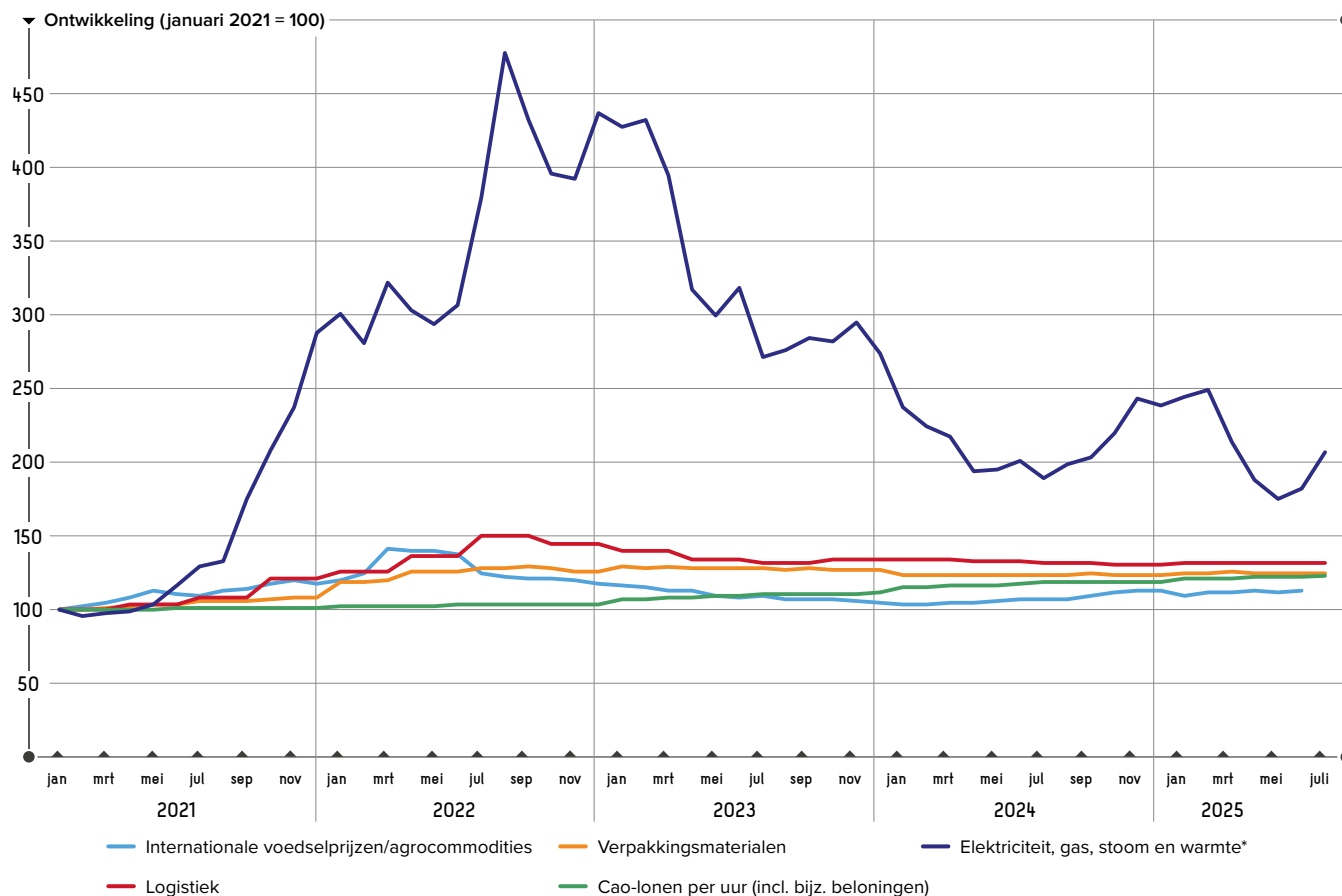
- De R&D investeringen in de levensmiddelenindustrie stegen in 2023 met bijna 10,3 procent. Ter vergelijking, de algemene inflatie (CPI) was tussen 2022 en 2023 3,8 procent. De uitgaven aan R&D-activiteiten in de levensmiddelenindustrie bedroegen in 2023 circa 408 miljoen euro.
- R&D investeringen ontwikkelden tussen 2016 en 2023 minder sterk in de voedings- en levensmiddelenindustrie dan in de industrie als geheel. In de voedings- en levensmiddelenindustrie was de stijging tussen 2016 en 2023 10 procent, in de industrie als geheel 67 procent. De algemene inflatie (CPI) in deze periode bedroeg 29,9 procent.

2.6

Kostprijzen in levensmiddelenindustrie

Figuur 17:

Prijzontwikkeling van belangrijkste bedrijfskosten van de levensmiddelenindustrie

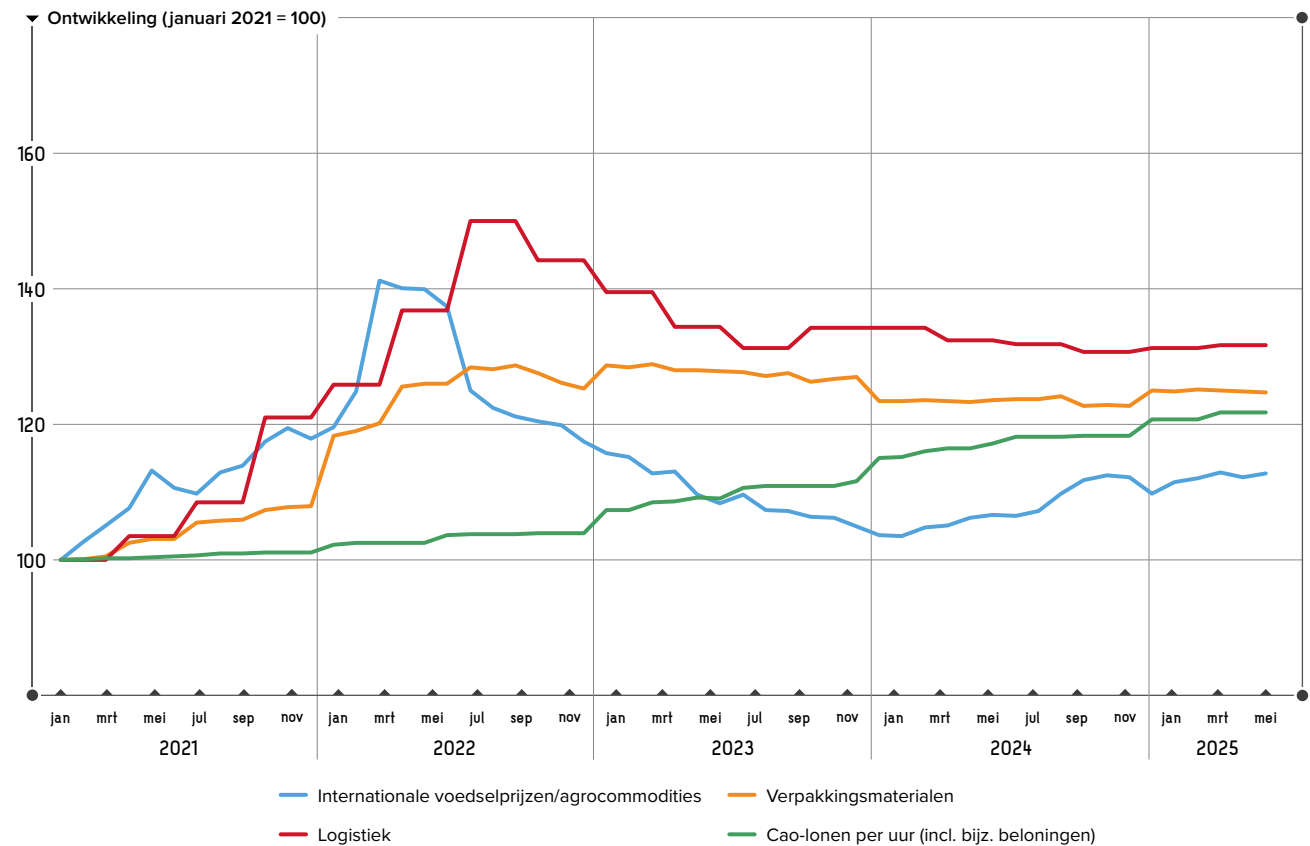
* Meeteenheid is de verbruikswaarde

Bron: CBS; 'Producentenprijzen', 'dienstenprijzen', FAO; 'Food Price Index'; cijfermatige bewerking Decisio

- In augustus 2022 lag het hoogtepunt van de energieprijzen (elektriciteit, gas, stoom en warmte). Tussen januari 2023 en maart 2025 halveerden de energieprijzen. Desondanks waren de prijzen voor energie in maart 2025 nog bijna anderhalf keer hoger dan in januari 2021 (exclusief belastingen, heffingen en accijnzen) (43,9 procent).
- Een belangrijk deel van de bedrijfskosten voor de levensmiddelenindustrie bestaat uit agrogrondstoffen. De internationale prijzen van agrogrondstoffen stegen tussen januari 2024 en juni 2025 met 9 procent.
- Personeelskosten zijn een ander wezenlijk deel van de bedrijfskosten. De cao-lonen per uur (incl. bijzondere vergoedingen) stegen tussen januari 2024 en juni 2025 met 6 procent.
- Prijzen voor verpakkingsmaterialen, zoals gegolfd papier en karton, kunststof, holglas en lichte metalen, stegen licht vanaf januari 2024. In de figuren zijn de ontwikkeling voor verpakkingsmaterialen in het algemeen weergegeven. Wordt de uitsplitsing gemaakt, dan lagen de prijzen voor licht metaal het hoogst ten opzichte van januari 2024, gevolgd door kunststof en holglas. De prijzen voor gegolfd karton daalden in deze periode met -1,8 procent.

Figuur 18:
Prijzontwikkeling van belangrijkste bedrijfskosten van de levensmiddelenindustrie (excl. elektriciteit, gas, stroom en warmte)

Bron: CBS; 'Producentenprijzen', 'dienstenprijzen', FAO; 'Food Price Index'; cijfermatige bewerking Decisio

- De kosten voor vervoer en opslag daalden tussen januari 2024 en juni 2025 met -1,9 procent. De figuur geeft de ontwikkeling voor logistiek in het algemeen weer. Uitgesplitst zijn de kosten voor zeevaart het sterkst gedaald ten opzichte van januari 2024, namelijk met -10,9 procent. De kosten voor goederenvervoer over de weg en voor binnenvaart stegen.

Tabel 6:
Kostprijsontwikkelingen januari 2024 – juni 2025

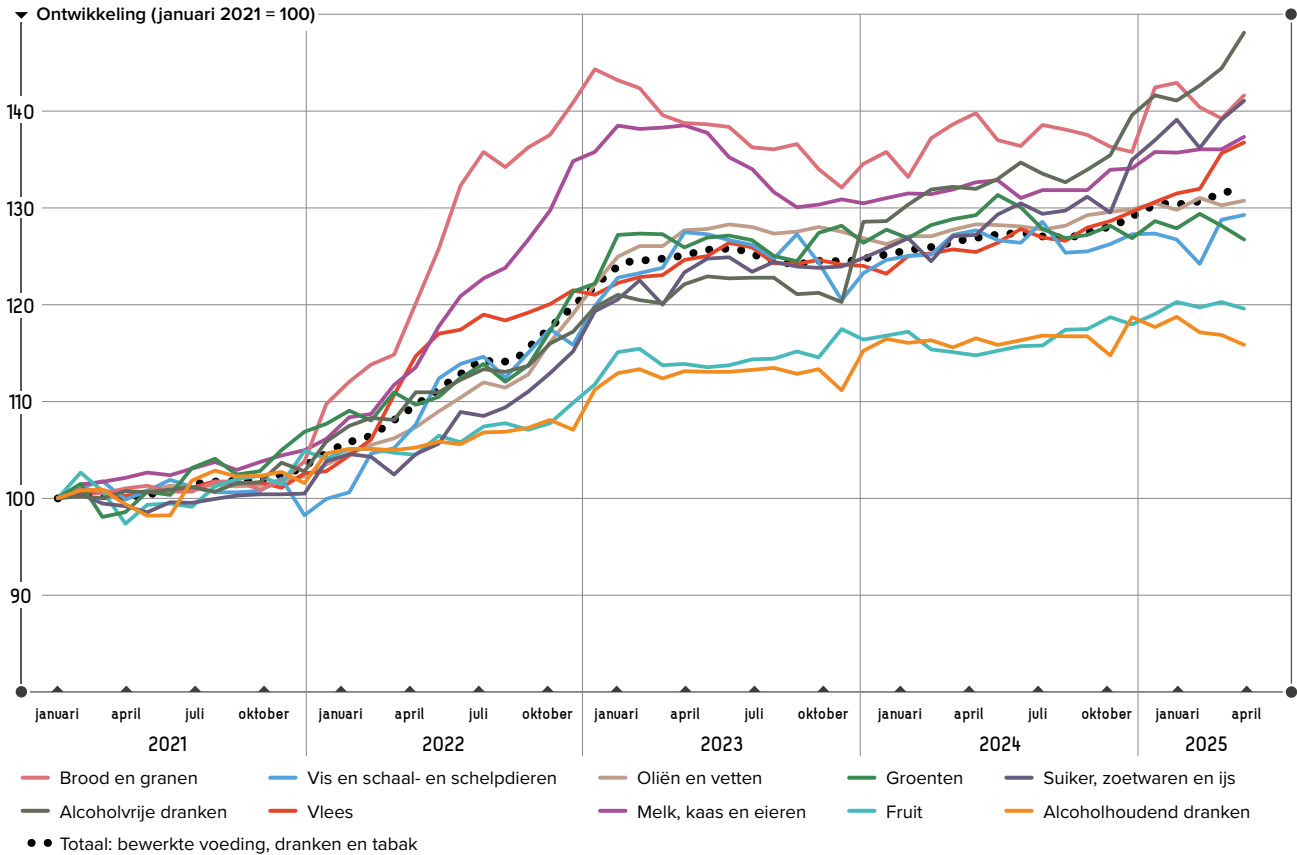
Kostprijs	Procentuele verandering
Agrogrondstoffen	9%
Cao-lonen per uur	6%
Verpakkingsmaterialen (algemeen)	1,1%
- Licht metaal	3,6%
- Kunststof	1,9%
- Holglas	0,4%
- Gegolfd karton	-1,8%
Vervoer en opslag (logistiek algemeen)	-1,9%
- Zeevaart	-10,9%
- Goederenvervoer weg	1,6%
- Binnenvaart	5,5%

2.7

Nederlandse consumentenprijzen voor (bewerkte) levensmiddelen

Figuur 19: Ontwikkeling van het prijsniveau voor (bewerkte) levensmiddelen en productcategorieën

Bron: CBS; 'Consumentenprijzen'

- In juni 2025 betaalden Nederlandse huishoudens in de winkel 6 procent meer voor (bewerkte) levensmiddelen dan in januari 2024. De tabel hieronder geeft de prijsstijging weer van de categorieën met de grootste en kleinste prijsstijging in die periode.
- In dit overzicht is de inflatie van de voedings- en levensmiddelen industrie berekend zonder de prijsstijging van tabak, die als gevolg van accijnsverhogingen aanzienlijk gestegen is. De inflatie komt daarmee t.o.v. januari 2024 uit op 6 procent i.p.v. 10 procent. **Let op:** dit inflatiecijfer komt daardoor niet overeen met de officiële inflatiecijfers in 2.9.
- De accijnsverhogingen op tabak hebben dus behoorlijke impact op de inflatiecijfers van voedingsmiddelen en tabak – als categorie. Deze berekening was voor andere Europese landen niet te maken, omdat zij andere verbruiksbelastingen kennen.

Tabel 7: Kostprijsontwikkelingen januari 2024 – juni 2025

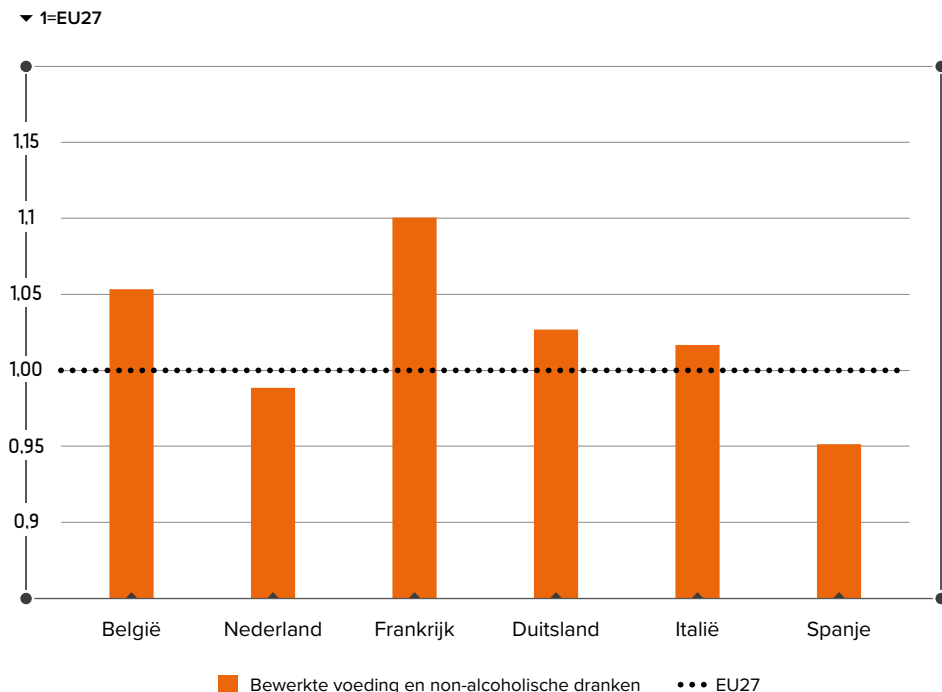
Categorie	Prijsstijging januari 2024 - 2025
Bewerkte levensmiddelen	6%
Alcoholvrije dranken	15%
Suiker, zoetwaren en ijs	13%
Vlees	10%
Groenten	0,3%
Alcoholhoudende dranken	0,5%

2.8

Vergelijking consumentenprijzen met andere Europese landen

Figuur 20:

Het prijsniveau van (bewerkte) voeding en non-alcoholische dranken in zes Europese landen in 2024 (1=EU27)

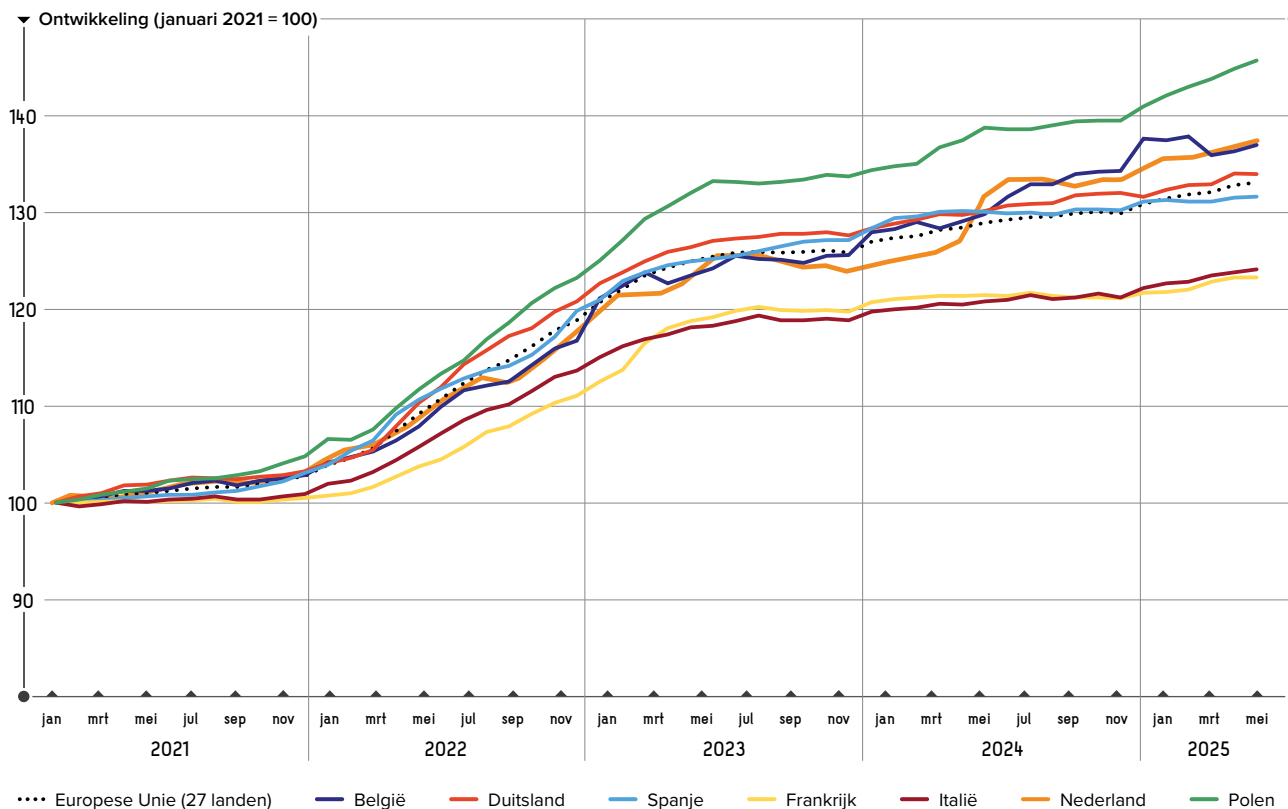
- De discussie over de prijzen van levensmiddelen is levendig in tijden van inflatie. In dit onderdeel is een vergelijking gemaakt tussen de prijzen van een boodschappenmand met levensmiddelen in verschillende Europese landen, zoals samengesteld door Eurostat. Weliswaar wisselt de samenstelling van de boodschappenmand enigszins per land, maar het geeft een zo vergelijkbaar mogelijk beeld van de prijsniveaus.
- De gemiddelde kosten van bewerkte voeding en non-alcoholische dranken waren in 2024 in Nederland lager dan de meeste andere Eurolanden. Alleen in Spanje is men voordeliger uit. Een Nederlander was in 2024 in staat om met € 0,99 'dezelfde hoeveelheid boodschappen' te kopen als een gemiddeld Europeaan met € 1,-. Levensmiddelen zijn gemiddeld relatief duurder in landen als Duitsland, België, Frankrijk en Italië.
- De gemiddelde kosten van alcoholische dranken waren in 2024 in Nederland nagenoeg gelijk aan het Europees gemiddelde. Een Nederlander was in 2024 in staat om met een naar boven afgeronde € 1 'dezelfde hoeveelheid alcoholische dranken te kopen als een gemiddeld Europeaan met € 1,-. Alcoholische dranken waren relatief goedkoop in Italië en Duitsland, terwijl deze relatief duur waren in België.

2.9

Ontwikkeling Nederlandse consumentenprijzen voor (bewerkte) levensmiddelen vergeleken met andere Europese landen

Figuur 21:

Ontwikkeling van het prijsniveau voor (bewerkte) levensmiddelen in Europees perspectief

Bron: CBS; 'Consumentenprijzen'

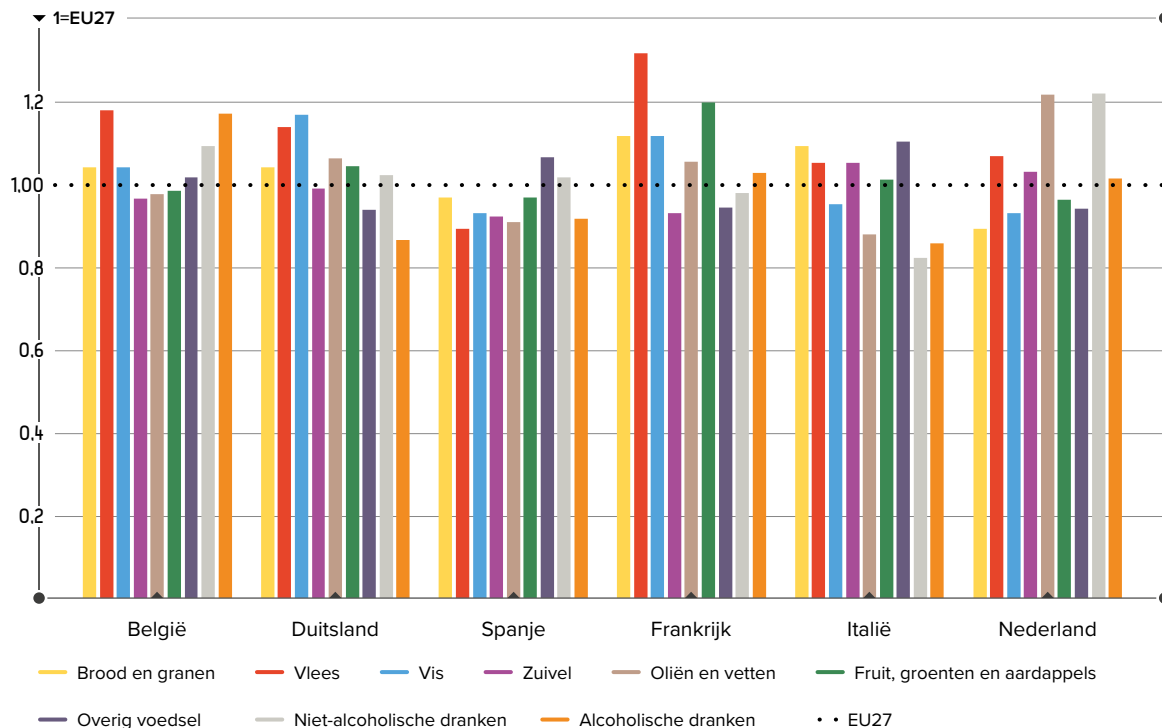
- Hoewel Nederlandse consumentenprijzen voordelig zijn vergeleken met de meeste andere Europese landen, zijn de prijzen afgelopen jaar sterker gestegen wanneer prijsstijgingen van tabak worden meegerekend (de Europese prijsontwikkelingen exclusief tabak zijn niet bekend, om de vergelijking zuiver te houden is daarom in onderstaande grafiek ook het Nederlandse inflatiecijfer inclusief tabak opgenomen). Op basis van Europese consumentencijfers, is te zien dat in geen enkel EU-land de prijzen voor (bewerkte) levensmiddelen daalden tussen januari 2024 en juni 2025. In deze periode stegen de prijzen voor (bewerkte) levensmiddelen met gemiddeld +5 procent in de EU.
- Dit is lager dan de prijsstijgingen in Nederland (+10 procent). Dat betekent dat de prijzen in Nederland relatief sterk gestegen zijn. In Polen, Italië, Frankrijk, Duitsland en Spanje waren de prijsstijgingen relatief 'beperkt'. We weten dat in Nederland de accijnzen voor tabak sterk verhoogd zijn afgelopen jaren en dat de daadwerkelijke inflatie 6 procent was zonder tabak meegerekend.

2.10

Prijsniveau op subsectorniveau vergeleken met andere Europese landen

Figuur 22:

Het prijsniveau van (bewerkte) levensmiddelen in zes Europese landen in 2022, uitgesplitst naar type product (1=EU27)

- Niet elke categorie levensmiddelen was in Nederland relatief goedkoop. Zo kostten niet-alcoholische dranken, oliën en vetten, vlees en zuivel meer dan gemiddeld in Europa.
- Daarentegen kostten brood en granen, vis, overig voedsel, fruit en groenten en aardappels in Nederland minder dan gemiddeld elders in Europa. Brood en granen en vis waren zelfs het laagst geprijsd in Nederland.

Een eerlijk beeld op basis van een boodschappenmand

De mand van boodschappen bestaat uit producten voor dagelijks gebruik zoals weergegeven in figuur 22. Het gaat dus onder meer om rijst, vlees en gevogelte, groenten en fruit en dranken. De samenstelling van boodschappenmand weerspiegelt het consumptiepatroon in een bepaald land. Met een periodieke enquête wordt het prijsniveau van de boodschappenmand in beeld gebracht. Het houdt daarbij rekening met de locatie en het type verkooppunt waar consumenten producten aanschaffen. Voor levensmiddelen wordt de enquête voornamelijk afgenomen in supermarkten en speciaalzaken.

De samenstelling van de boodschappenmand, de locatie en het verkooppunten verschilt tussen landen door culinaire en culturele verschillen. De onderzoeksopzet houdt hier rekening mee. Onder aan de streep leveren beide mandjes in principe evenveel voldoening of nut op, wat volgens Eurostat een zo eerlijk mogelijk beeld schetst.¹⁸

¹⁸ Bron: Eurostat. Meer informatie over de methodiek vindt u [hier](#).

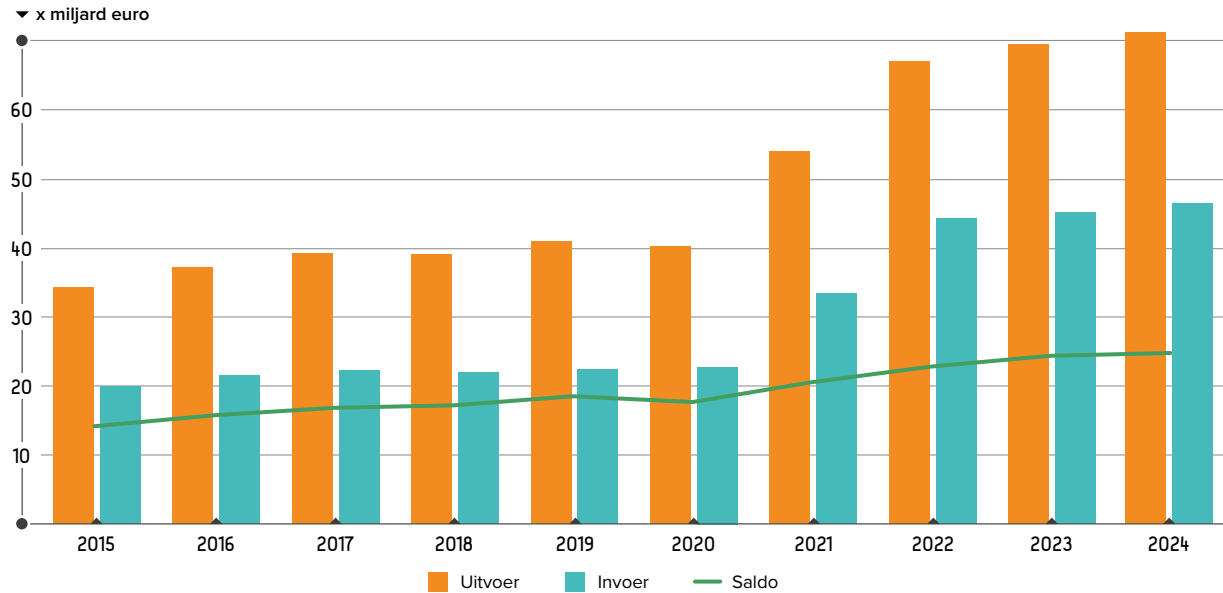
Concurrentiepositie

3.1

Het Nederlandse exportsaldo

Figuur 23:

Export(saldo) en import van de levensmiddelenindustrie

Bron: CBS; 'Input-Outputtabel 2024 Lopende prijzen', cijfermatige bewerking Decisio

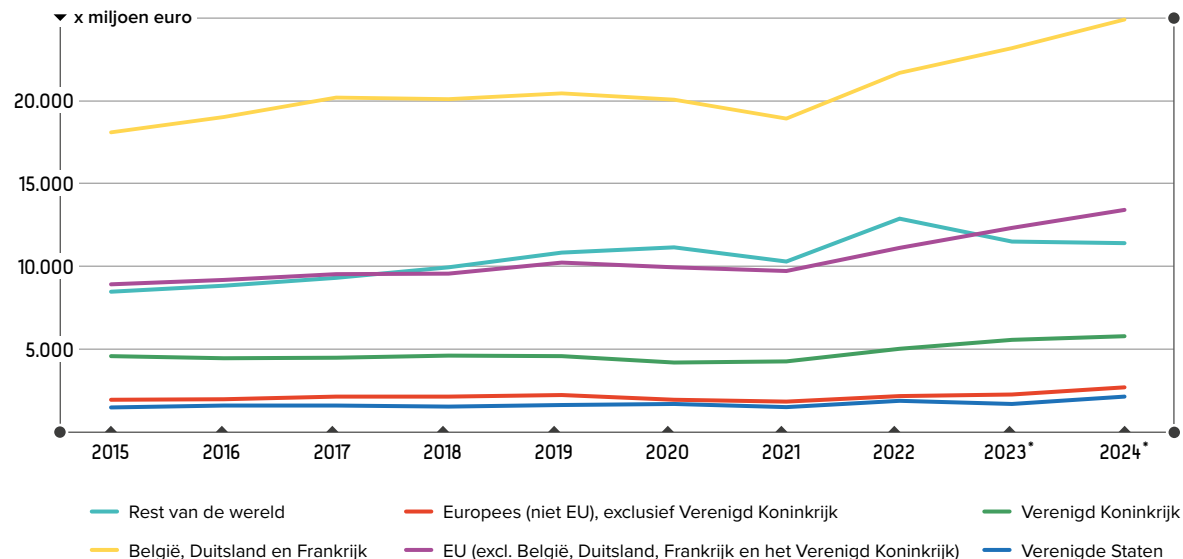
- In 2024 bedroeg de exportwaarde van de levensmiddelenindustrie 71 miljard euro, een stijging van 2,3 procent ten opzichte van 2023. In absolute zin steeg de export met 1,6 miljard euro.
- De importwaarde van de levensmiddelenindustrie steeg in 2024 met 2,8 procent naar 46,3 miljard euro, een absolute stijging van 1,3 miljard euro.
- De handelsbalans nam toe met 1,5 procent, van 24,4 miljard euro in 2023 naar 24,7 miljard euro in 2024.

3.2

Omvang export per werelddeel

Figuur 24:

Ontwikkeling in exportwaarde van de agrofoodsector naar vier landengroepen, het VK en de VS

* Cijfers uit 2023 en 2024 zijn voorlopig.

Bron: CBS; 'Internationale handel; in- en uitvoer volgens SITC-indeling', cijfermatige bewerking Decisio.

- De exportwaarde in 2024 naar buurlanden Duitsland, Frankrijk en België bedroeg 24,9 miljard euro. Dat is 7,5 procent meer dan in 2023, toen bedroeg de exportwaarde naar de buurlanden 23,2 miljard euro. Het grootste deel van de export van de Nederlandse agrofoodsector gaat naar Duitsland, Frankrijk en België.

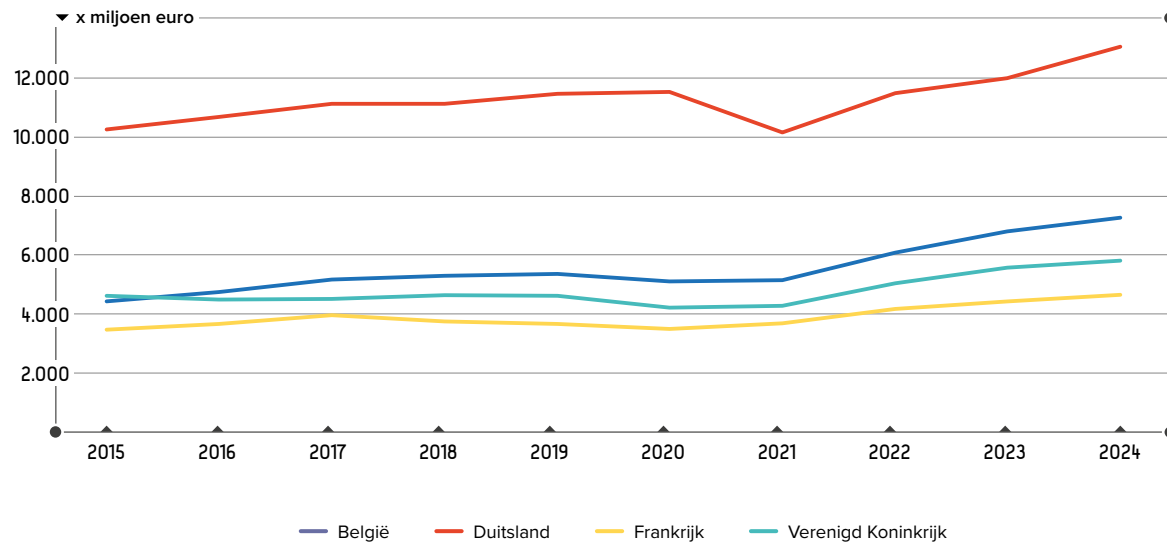
- Ook de exportwaarde naar de overige EU-lidstaten steeg met 8,8 procent tot 13,4 miljard euro in 2024. Toch is de exportwaarde nog niet hersteld van de Brexit, die in 2020 leidde tot een scherpe daling in de exportwaarde naar de overige EU-lidstaten. De Brexit zorgde daarmee voor statistische groei in de exportwaarde naar Europese (niet-EU) landen, en die groei zette ook in 2024 door met 18,5 procent tot 2,7 miljard euro.

- De export naar de Verenigde Staten nam in 2024 met 26,6 procent toe. In 2024 werd er voor bijna 2,2 miljard euro geëxporteerd naar de Verenigde Staten. De exportwaarde naar het Verenigd Koninkrijk steeg met 4,2 procent naar 5,8 miljard.

N.B. De vanaf hier gebruikte CBS-statistiek heeft niet alleen betrekking op de levensmiddelenindustrie, maar op de agrofoodsector exclusief levende dieren, tabak en sierteelt. De sectoren zijn ingedeeld naar SITC-codes in plaats van SBI-codes. Het verschil in definities kan de ogenschijnlijke tegenstelling tussen paragraaf 3.1 en 3.2 verklaren.

Figuur 25:

Ontwikkeling van exportwaarde van de agrofoodsector naar vier buurlanden

* Cijfers uit 2023 en 2024 zijn voorlopig.

Bron: CBS; 'Internationale handel; in- en uitvoer volgens SITC-indeling', cijfermatige bewerking Decisio

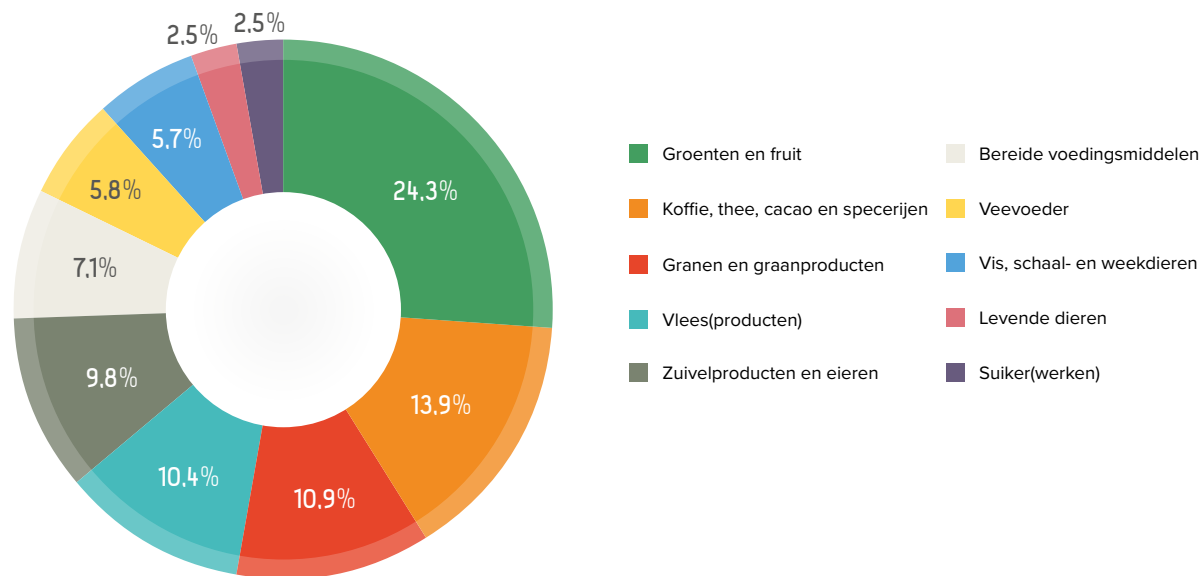
- De exportwaarde naar België, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk blijft het grootst. De export naar Duitsland is in absolute zin nog steeds het grootst, en steeg met 8,9 procent in 2024 tot 13,0 miljard euro.
- De exportwaarde naar België groeide tussen 2023 en 2024 met 6,8 procent, de exportwaarde naar Frankrijk met 5,0 procent en de exportwaarde naar het Verenigd Koninkrijk met 4,2 procent.

3.3

Omvang importproducten

Figuur 26:

Verdeling importwaarde naar deelsector van de agrofoodsector (2024)*

* Cijfers voor 2024 zijn voorlopig

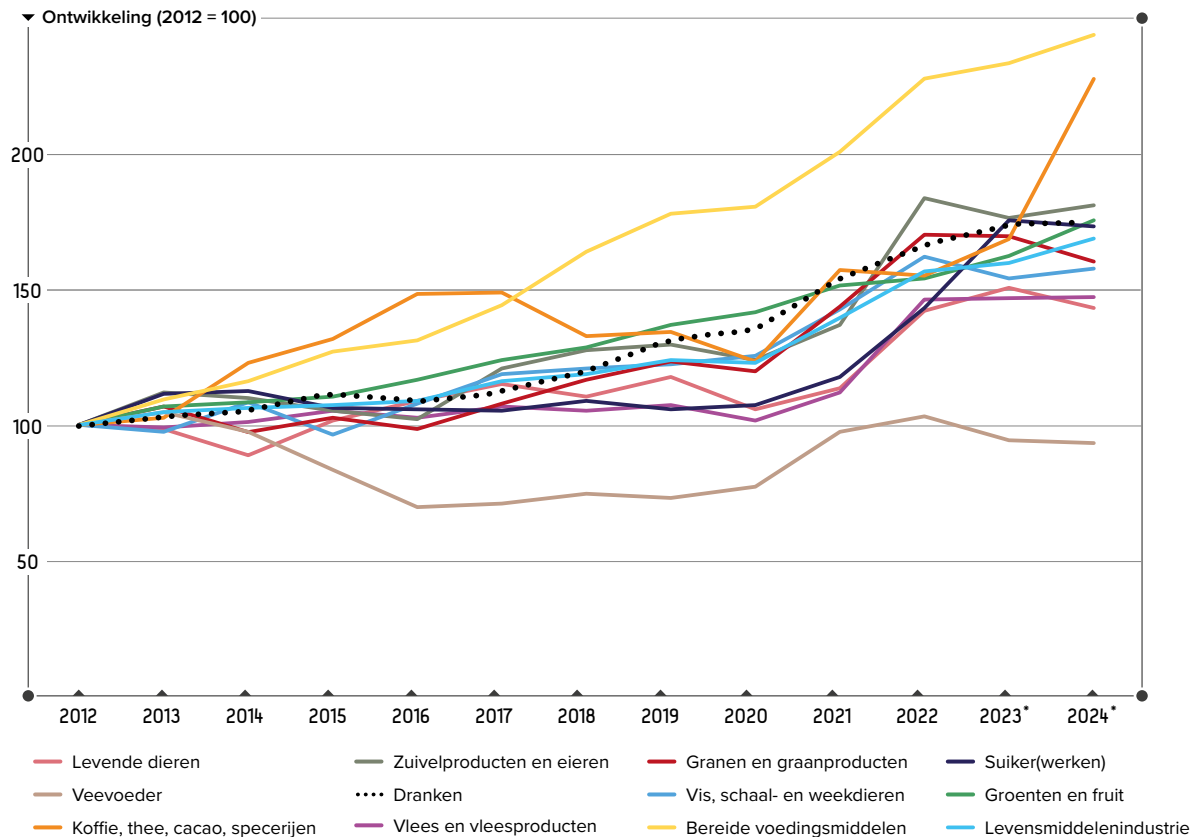
Bron: CBS; 'Internationale handel; in- en uitvoer volgens SITC-indeling'

- De verdeling van de totale importwaarde over de verschillende deelsectoren bleef in 2024 redelijk gelijk. Alleen het aandeel van koffie, thee, cacao en specerijen was hierop een uitzondering. In 2023 waren koffie, thee, cacao en specerijen goed voor 10,8 procent van de totale importwaarde en dat nam in 2024 toe tot 14,9 procent en is in januari tot en met april van 2025 zelfs toegenomen tot 17,3 procent. Groenten en fruit bleven met 24,7 procent de belangrijkste importproducten binnen de agrofoodsector.
- Bijna alle andere sectoren zijn qua aandeel iets kleiner geworden door de sterke toename van koffie, thee, cacao en specerijen. De sector groenten en fruit nam echter ook verder toe tot bijna een kwart van de totale invoerwaarde.
- Kijkend naar de periode van 2012 tot 2024,¹⁹ steeg in Nederland de importwaarde van bereide voedingsmiddelen.
- De importwaarde van de overige deelsectoren ontwikkelde zich minder sterk dan de importwaarde van de gehele levensmiddelenindustrie. Veevoer werd in dezelfde periode 7 procent minder geïmporteerd.

¹⁹ Voor 2025 is er enkel data beschikbaar tot en met april. Om een zuivere berekening te maken is de groei tot en met 2024 berekend.

Figuur 27:

De ontwikkeling van de importwaarde naar deelsector van de agrofoodsector

* Cijfers voor 2023 en 2024 zijn voorlopig.

Bron: CBS; 'Internationale handel; in- en uitvoer volgens SITC-indeling'

Tabel 8:

Procentuele ontwikkeling importwaarde, 2012 - 2024

Deelsector	Ontwikkeling importwaarde 2012-2024
Bereide voedingsmiddelen	144%
Koffie, thee, cacao, specerijen	128%
Zuivelproducten en eieren	81%
Groenten en fruit	76%
Dranken	75%
Suiker en suikerwerken	73%

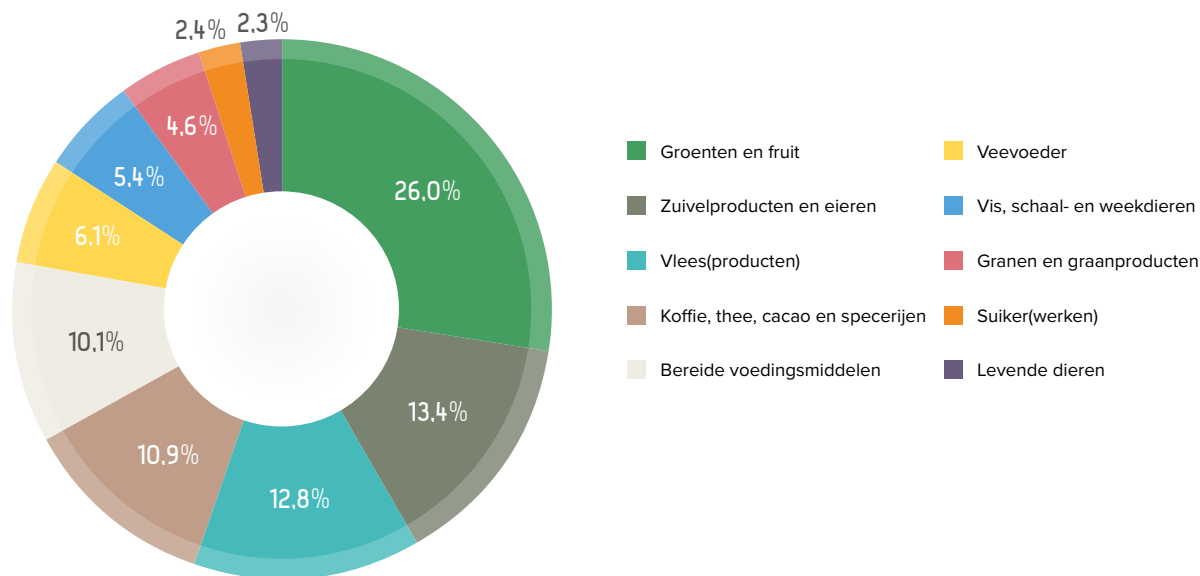
- Terwijl de import van voedings- en levensmiddelen met 5,6 procent is toegenomen tussen 2023 en 2024, is de totale import van goederen in hetzelfde jaar afgenomen met 3,5 procent. Sinds 2015 is de totale import van goederen echter harder gestegen (74 procent) dan de import van voedings- en levensmiddelen (57 procent).
- Door de relatief sterke importgroei in een aantal deelsectoren wijzigden de aandelen in de importmix tussen 2012 en 2024. Met name het aandeel koffie, thee, cacao en specerijen (7,1 procentpunt) en in mindere mate bereide voedingsmiddelen (1,6 procentpunt) en groenten en fruit (1,3 procentpunt) nam toe in deze periode. Het aandeel veevoeder daalde met 5,6 procentpunt.

3.4

Omvang exportproducten

Figuur 28:

Verdeling exportwaarde naar deelsector van de agrofoodsector (2024)*

* Cijfers voor 2024 zijn voorlopig

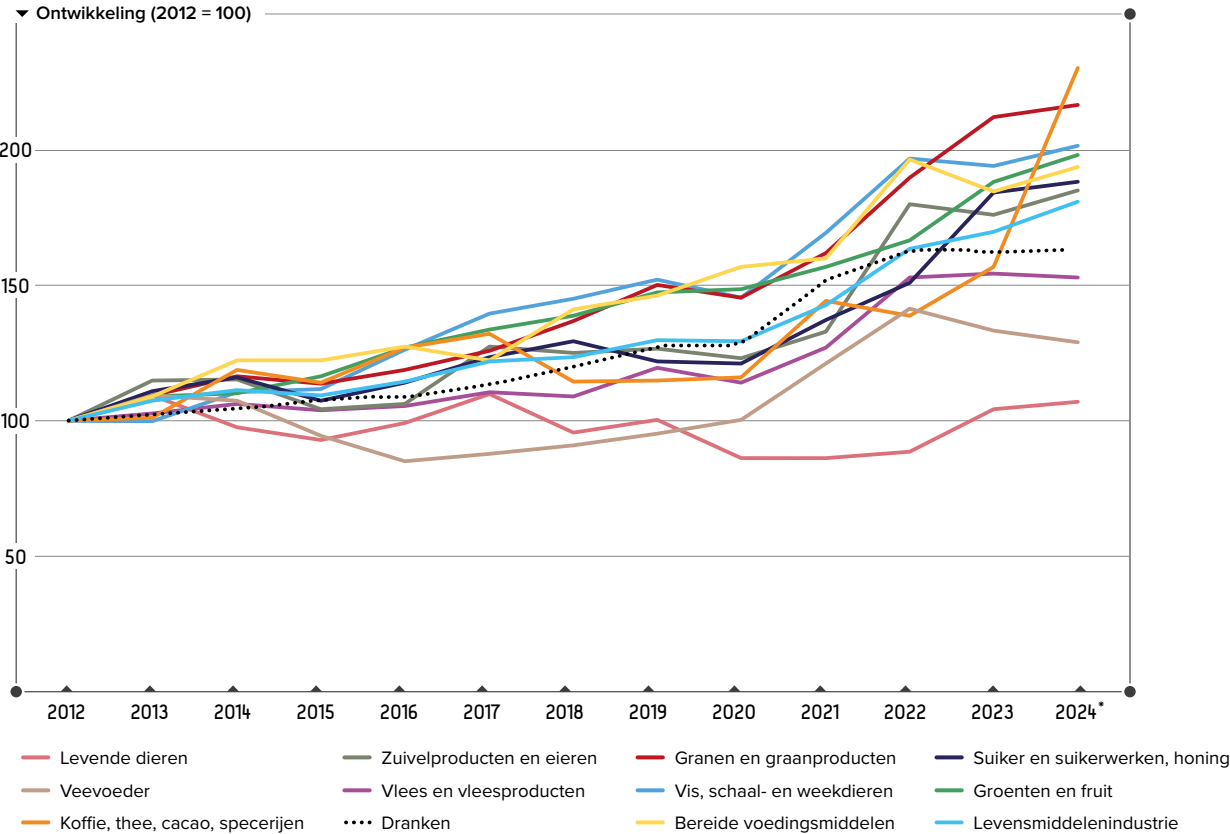
Bron: CBS; 'Internationale handel; in- en uitvoer volgens SITC-indeling'

- De verdeling van de totale exportwaarde per deelsector veranderde in 2024 enigszins. Groenten en fruit nam wederom het grootste aandeel in (26 procent), gevolgd door zuivelproducten en eieren (13,4 procent) en vlees en vleesproducten (12,8 procent).²⁰
- Het aandeel koffie, thee, cacao en specerijen binnen de exportmix nam het sterkst toe met 3,0 procentpunt ten opzichte van 2023. Dit ging ten koste van de aandelen van alle andere sectoren. Het aandeel van vlees en vleesproducten nam het hardst af (-1,0 procentpunt) en ook veevoeder (-0,6 procentpunt) en dranken (-0,4 procentpunt) werden relatief minder vaak geëxporteerd. Voor de andere sectoren ligt de afname van het aandeel dicht bij nul.

²⁰ Deze CBS-statistiek heeft niet alleen betrekking op de levensmiddelenindustrie, maar ook op de gehele agrofoodsector. De sectoren zijn ingedeeld naar SITC-codes in plaats van SBI-codes.

Figuur 29:
De ontwikkeling van de exportwaarde naar deelsector van de agrofoodsector

* Cijfers voor 2023 en 2024 zijn voorlopig
Bron: CBS; 'Internationale handel; in- en uitvoer volgens SITC-indeling'

²¹ Voor 2025 is er enkel data beschikbaar tot en met april. Om een zuivere berekening te maken is de groei tot en met 2024 berekend.

- Kijkend naar de periode van 2012 tot 2024,²¹ steeg de Nederlandse exportwaarde.

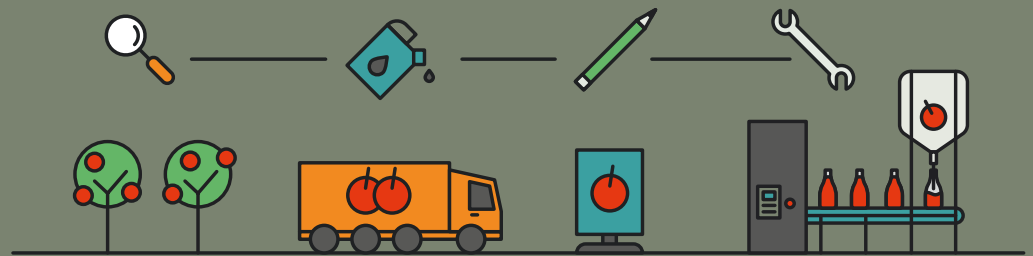
Tabel 9:
Procentuele ontwikkeling exportwaarde, 2012 - 2024

Deelsector	Stijging exportwaarde 2012-2024
Koffie, thee, cacao en specerijen	130%
Granen en graanproducten	116%
Vis, schaal- en weekdieren	101%
Groenten en fruit	98%
Bereide voedingsmiddelen	94%
Suiker en suikerwerken	88%
Zuivelproducten en eieren	85%

- De exportwaarde van de overige deelsectoren groeide minder hard dan de exportwaarde van de levensmiddelenindustrie als geheel. Vergeleken met 2012 is in alle deelsectoren de exportwaarde toegenomen.
- Terwijl de export van voedings- en levensmiddelen met 6,4 procent is toegenomen tussen 2023 en 2024, is de totale export van goederen in hetzelfde jaar afgenomen met 2,7 procent. Sinds 2015 is de totale export van goederen echter harder gestegen (80 procent) dan de export van voedings- en levensmiddelen (65 procent).

4

Economisch belang

4.1

Input-outputanalyse

Het economisch belang van de levensmiddelenindustrie gaat verder dan alleen de sector zelf. Andere sectoren zijn afhankelijk van de levensmiddelenindustrie omdat ze toeleverancier zijn en de levensmiddelenindustrie een belangrijke afnemer is. Met behulp van een input-outputanalyse wordt in deze monitor sinds 2013 de indirecte bijdrage van de levensmiddelenindustrie aan het Bruto Nationaal Product in Nederland in beeld gebracht.

Bij toeleveranciers moet worden gedacht aan de landbouw, papier(verpakkings)-industrie, de energiesector en dienstverleners als banken, uitzendbureaus, accountants en reclamebureaus. De inkoop van producten en diensten door de levensmiddelenindustrie bij deze toeleverende sectoren levert ook werkgelegenheid op.²² Dit is de indirecte werkgelegenheid.

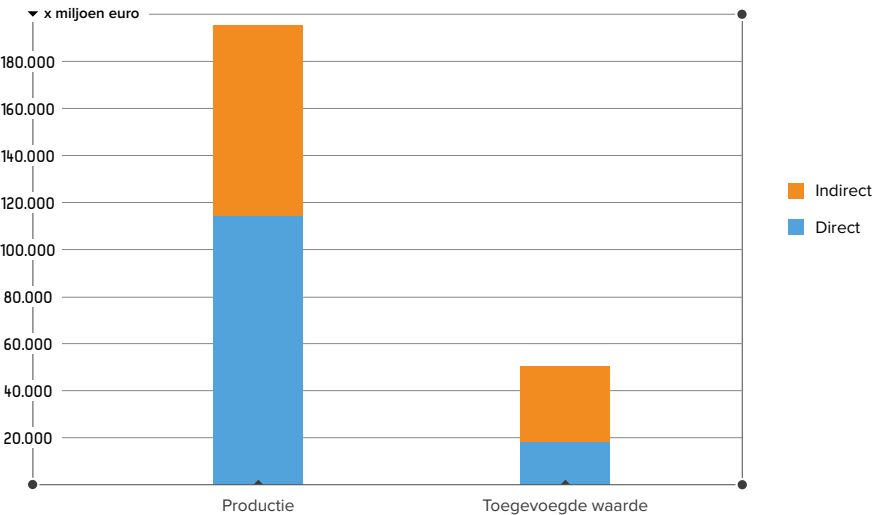
²² Wanneer de levensmiddelenindustrie minder inkoopt bij deze sectoren zal de werkgelegenheid dalen. Deze daling zal echter deels door andere sectoren worden gecompenseerd. Met dit soort dynamische effecten houdt de input-outputanalyse geen rekening.

4.2

Een stabiele factor voor de Nederlandse economie

Figuur 30: Directe en indirecte productie en bruto toegevoegde waarde van de levensmiddelenindustrie (2024)

Bron: CBS; 'input-outputtabellen 2024 Lopende prijzen' en 'Nationale rekeningen', cijfermatige bewerking Decisio

Tabel 10:

	Directe economische omvang levensmiddelen-industrie	Indirecte economische omvang levensmiddelen-industrie	Totale economische omvang levensmiddelen-industrie
Productiewaarde	114,2 miljard euro	81,1 miljard euro	195,3 miljard euro
Bruto toegevoegde waarde	17,7 miljard euro	32,8 miljard euro	50,6 miljard euro
Aantal banen	162.000	383.000	545.000
Aandeel BBP	1,6%	2,9%	4,5%

²³ De bruto toegevoegde waarde is het verschil tussen productie en het intermediair verbruik van een organisatie, inclusief afschrijvingen.

²⁴ Dit wijkt af van de cijfers vermeld in de vorige versie van de monitor. Dit heeft er mee te maken dat de cijfers bij het opstellen van de vorige versie van de monitor nog voorlopig waren, inmiddels zijn de cijfers definitief bekend gemaakt.

²⁵ In de vorige editie van de monitor steeg het aandeel met 0,3 procent. Vermoedelijk is dit toe te schrijven aan een statistische correctie van de data.

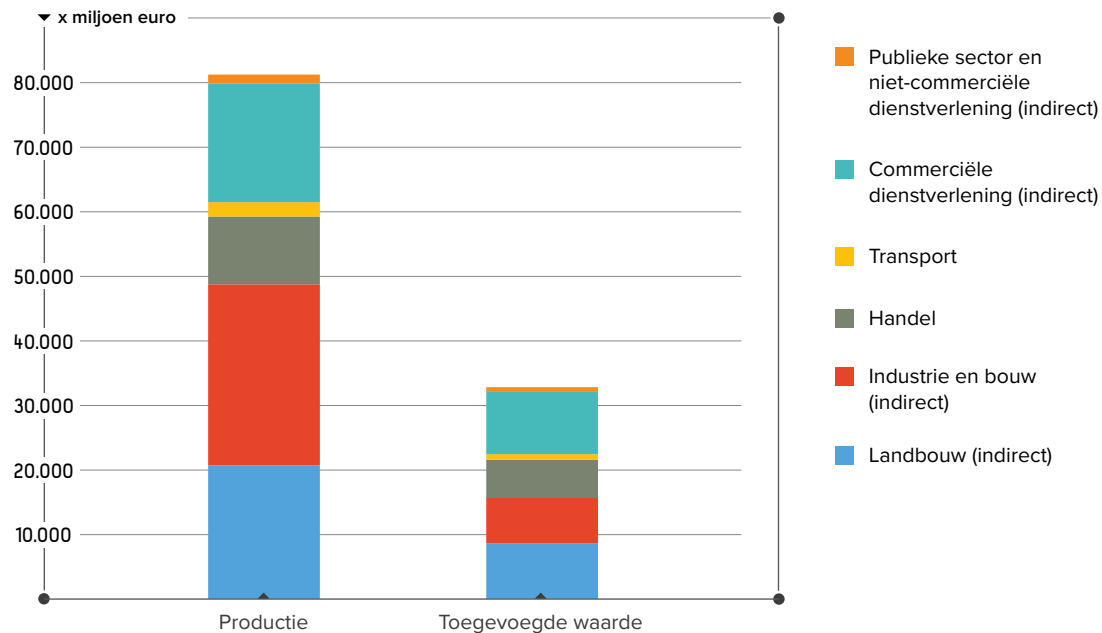
- De totale productiewaarde van 114,2 miljard euro in de Nederlandse levensmiddelenindustrie, zorgde in 2024 indirect voor 81,1 miljard euro productiewaarde in andere sectoren.
- De levensmiddelenindustrie leverde de Nederlandse economie 17,7 miljard euro directe en 32,8 miljard indirecte bruto toegevoegde waarde op in 2024. De directe bijdrage aan het Bruto Binnenlands Product (BBP)²³ is 1,6%, de indirecte bijdrage is 2,9%. Het belang van de levensmiddelenindustrie in de Nederlandse economie is daarmee zo'n 4,5%. De totale bruto toegevoegde waarde van de levensmiddelenindustrie was met ruim 50,6 miljard euro zo'n 0,7 procent hoger dan in 2023. In 2023 was de directe en indirecte toegevoegde waarde bij elkaar opgeteld goed voor 50,3²⁴ miljard euro.
- De directe en indirecte toegevoegde waarde van de levensmiddelenindustrie was in 2023 goed voor circa 4,8 procent van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Daarmee kromp het belang van de levensmiddelenindustrie in de Nederlandse economie met ongeveer 0,3 procentpunt ten opzichte van 2023²⁵.
- Op basis van input-outputanalyse zijn multipliers te herleiden. Dit zijn de factoren die aangeven met hoeveel elke verdiende euro in de levensmiddelenindustrie kan worden vermenigvuldigd.
- De productiemultiplier bedroeg 1,71. Dit betekende dat voor elke euro productie in de levensmiddelenindustrie, 0,71 euro in andere Nederlandse sectoren werd geproduceerd. De toegevoegde waarde multiplier is 2,85.
- De productiemultiplier daalde van 1,74 in 2023 naar 1,71 in 2024, de toegevoegde waarde multiplier daalde van 2,87 in 2023 naar 2,85 in 2024.

4.3

Voor veel sectoren van wezenlijk belang

Figuur 31:

Indirecte productie- en toegevoegde waarde uitgesplitst naar sectoren

Bron: CBS; 'input-outputtabellen 2024 Lopende prijzen' en 'Nationale rekeningen', cijfermatige bewerking Decisio

- De totale indirecte productiewaarde (bij toeleveranciers) bedroeg in 2024 81,1 miljard euro. Hiervan realiseerden de landbouw, industrie en bouw ongeveer 60 procent.
- Industrie en bouw realiseerden 28,1 miljard euro indirecte productiewaarde, landbouw realiseerde 20,6 miljard euro, commerciële dienstverlening²⁶ realiseerde 18,5 miljard euro, handel en transport 12,8 miljard euro. 1,3 miljard euro werd gerealiseerd door de publieke sector en niet-commerciële diensten.

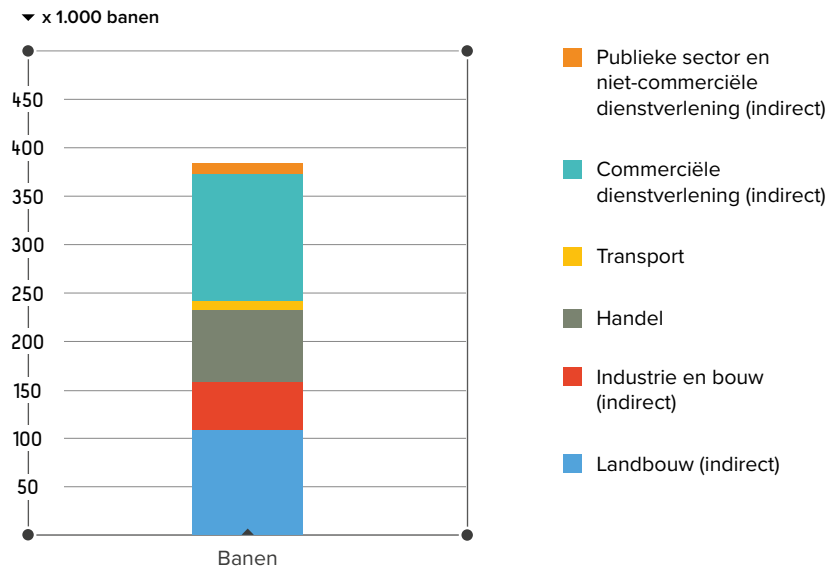
²⁶ Onder commerciële dienstverlening vallen onder andere uitzendbureaus, marketingbureaus, juridisch advies en IT-dienstverlening.

4.4

Totale werkgelegenheid blijft nagenoeg gelijk in 2024

Figuur 32:

Directe en indirecte werkgelegenheid levensmiddelenindustrie uitgesplitst naar sectoren

Bron: CBS; 'input-outputtabellen 2023 Lopende prijzen' en 'Nationale rekeningen'; cijfermatige bewerking Decisio

- In 2024 werkten in totaal 162 duizend mensen in de levensmiddelenindustrie (vol- en deeltijd).²⁷ Indirect zorgde de levensmiddelenindustrie voor 383 duizend banen in andere sectoren. In totaal leverde dit 545 duizend banen op.
- De directe werkgelegenheid in de levensmiddelenindustrie bleef in 2024 nagenoeg gelijk ten opzichte van 2023. De indirecte werkgelegenheid daalde met 5,7 procent.
- De banenmultiplier lag in 2024 op 3,37. Dit betekent dat voor elke baan in de levensmiddelenindustrie, elders ruim twee banen werden gecreëerd.
- Het totaal van directe en indirecte werkgelegenheid in de levensmiddelenindustrie was 4,8 procent van het totaal aantal banen in Nederland.

²⁷ Het CBS levert voor het aantal banen geen uitsplitsing naar de voedings-, dranken- en tabakssector. Op basis van statistieken over het totaal aantal banen en de verhoudingen per sector is in het I-O model het aantal banen in van de voedings- en drankensector herleid.

4.5

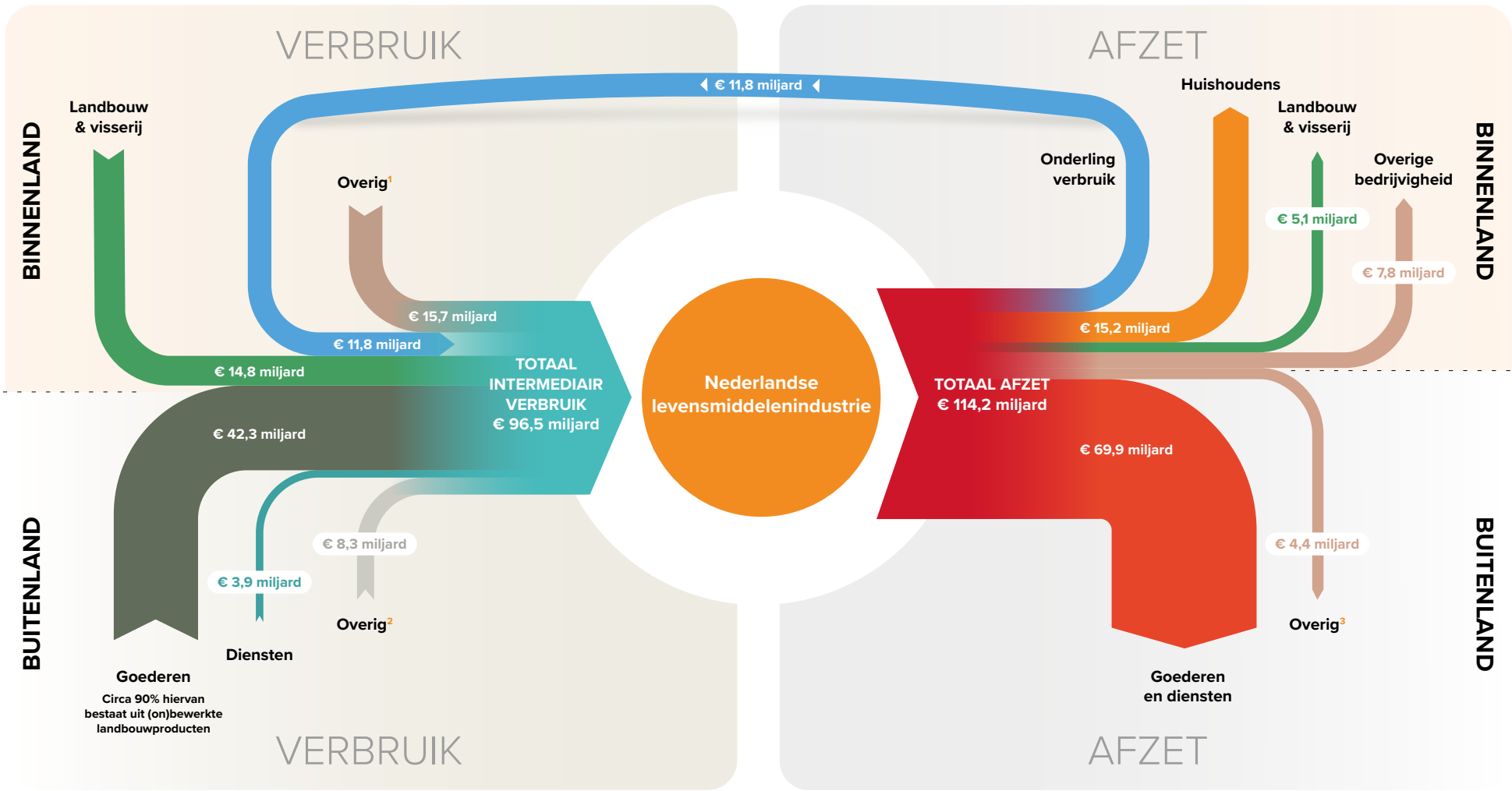
Bijna 60 procent van (on)bewerkte landbouwproducten uit buitenland

- In 2024 bedroeg het intermediair verbruik van de Nederlandse levensmiddelenindustrie in totaal 96,5 miljard euro. Bijna de helft (42,3 miljard euro in 2024) van het intermediair verbruik was van binnenlandse oorsprong. Het binnenlands verbruik bestond uit drie hoofdonderdelen: 14,8 miljard euro was afkomstig van de landbouw- en visserijsector, 11,8 miljard euro bestond uit onderling verbruik en tot slot 15,7 miljard uit overig verbruik (kosten voor verpakkingsmaterialen, groothandel en bemiddeling, advies- en uitzendbureaus).
- De andere helft (54,5 miljard euro) van het intermediair verbruik was van buitenlandse origine. Ruim drie kwart (78 procent) van de import bestond uit goederen. Dit bestond op haar beurt in 2022 voor 7,3 procent uit zogenaamde tertiaire landbouwgoederen.²⁸ Dit geeft een beeld van wat de levensmiddelenindustrie importeert: grotendeels (on)bewerkte landbouw- en visserijproducten. Iets meer dan een kwart van de importwaarde bestond uit overig verbruik (diensten, belastingen, e.d.).
- Afgaande op bovenstaande, haalde de levensmiddelenindustrie voor ongeveer 26,6 miljard euro aan agro uit Nederland (landbouw, visserij én onderlinge leveranties in de levensmiddelenindustrie). De import uit het buitenland omvatte 42,3 miljard euro, waarvan het overgrote deel uit (on)bewerkte landbouwproducten bestond. Dit betekent dat de levensmiddelenindustrie bijna 40 procent van de (on)bewerkte landbouwproducten uit Nederland haalt, en een ruime 60 procent uit het buitenland. Het overige intermediair verbruik, zoals verpakkingsmateriaal en logistieke dienstverlening, komen voornamelijk uit Nederland.
- In 2024 produceerde de Nederlandse levensmiddelenindustrie in totaal voor 114,2 miljard euro aan waarde. Ongeveer 40 procent hiervan was voor binnenlands gebruik. Iets meer dan de helft werd geëxporteerd naar het buitenland en het overige deel bestond uit voorraadmutaties, investeringen en andere marges. De levensmiddelenindustrie voegde 17,7 miljard euro aan bruto waarde toe. Dit is het verschil tussen het intermediair verbruik en de productiewaarde. Het bestaat onder meer uit lonen, werkgeverslasten en winsten.

²⁸ Dit zijn goederen die internationaal worden verhandeld ten behoeve van landbouw- of voedingssectoren. Bekende voorbeelden zijn landbouwmachines en machines voor de voedingsmiddelenindustrie, maar ook bijvoorbeeld meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen behoren tot de landbouwgerelateerde goederen. Bron: WUR & CBS (2022), De Nederlandse agrarische sector in internationaal verband – editie 2022.

Figuur 33:
De relaties tussen de Nederlandse levensmiddelenindustrie, leveranciers en afnemers

Bron: CBS; 'input-outputtabellen 2024 Lopende prijzen' en 'Nationale rekeningen', cijfermatige bewerking Decisio

Overig¹ Het betreft de overig verbruik van goederen en diensten die bij het productieproces nodig zijn. Bijvoorbeeld goederen als verpakkingsmaterialen en logistieke dienstverlening.

Overig² Het betreft deels de import van diensten, maar ook deels belastingen, subsidies, invoerrechten en (fictieve) marges.

Overig³ Het betreft deels voorraadmutaties en investeringen, maar (fictieve) marges.

| **Agrofoodsector:** De sector die zich bezighoudt met het produceren van voeding. Deze sector omvat de landbouw, bosbouw en visserij en de voedings- en genotmiddelenindustrie. De bloemen en plantensector is niet meegerekend.

| **Banen (van werkzame personen):** een arbeidsplaats die bezet wordt door een werknemer of een zelfstandige. Omdat een persoon meerdere arbeidsplaatsen kan bezetten ligt het aantal banen hoger dan het aantal werkzame personen. Ingeleend en/of gedetacheerd personeel en uitzendkrachten worden niet meegerekend in deze definitie.

| **Bedrijf:** Organisatie van mensen en middelen gekenmerkt door zelfstandigheid ten aanzien van de beslissingen over het productieproces en door het aanbieden van producten en diensten aan derden. Een bedrijf kan meer dan één vestiging omvatten, maar ook meer dan één juridische eenheid. Wanneer een bedrijf zich uitstrekt over verschillende landen wordt het Nederlandse deel als een geheel bedrijf beschouwd.

| **Overige bedrijfskosten:** Betreft de bedrijfskosten die niet betrekking hebben op de inkoopwaarde van de omzet, de arbeidskosten en de afschrijvingen op vaste activa.

| **Personeelskosten:** Bevat de brutolonen en -salarissen van werknemers, sociale en pensioenpremies en

overige sociale lasten die ten laste van de werkgever komen. Verder ook de overige personeelskosten, zoals betalingen van flexibel personeel, opleidingskosten, kosten van werving en selectie van personeel, kosten van kantine, arbodiensten, bedrijfskleding, jubilea en dergelijke. Ontvangen loon(kosten)subsidies zijn in mindering gebracht op de personeelskosten.

| **Productiewaarde:** Het totaal aan goederen en diensten dat is geproduceerd, ook wel productie genoemd. De productiewaarde bestaat uit marktoutput (marktafzet), output voor eigen finaal gebruik en niet-marktoutput (goederen en diensten die gratis of tegen niet-significante prijzen aan andere eenheden zijn geleverd). De productie wordt gewaardeerd tegen basisprijzen. Dit zijn de prijzen die door producenten zelf worden ervaren: per bedrijfstak zijn de productgebonden belastingen ervan afgetrokken en de productgebonden subsidies erbij opgeteld.

| **Research & Development-uitgaven:** Het totaal aan uitgaven aan eigen R&D-activiteiten in Nederland. Kenmerkend voor R&D is dat in dit onderzoek (research) gestreefd wordt naar oorspronkelijkheid én vernieuwing. R&D is het creatief, systematisch en planmatig zoeken naar oplossingen voor praktische problemen. Ook het strategische en het fundamentele onderzoek behoort tot R&D. Verder wordt het (uit) ontwikkelen (development) van ideeën of prototypes

tot bruikbare processen en productierijpe producten tot R&D gerekend.

| **Standaard Bedrijfsindeling (SBI):** een hiërarchische indeling van economische activiteiten. Het CBS gebruikt de SBI-indeling om bijvoorbeeld bedrijfseenheden in te delen naar hun hoofdactiviteit. In 2008 heeft een ingrijpende revisie plaatsgevonden, vandaar de huidige versie 'SBI 2008'.

| **(Bruto) toegevoegde waarde:** de waarde van alle in Nederland geproduceerde goederen en diensten (output of productiewaarde) minus de waarde van de goederen en diensten die tijdens deze productie zijn gebruikt (het intermediaire verbruik). De toegevoegde waarde is uitgedrukt in basisprijzen.

| **(Bruto) toegevoegde waarde per werknemer:** de toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen) gedeeld door het aantal werknemers, ook wel aangeduid als 'arbeidsproductiviteit'. Een werknemer is een persoon die in een arbeidsovereenkomst afspraken met een bedrijf/organisatie maakt om arbeid te verrichten op basis van financiële beloning.

Export van voedingsmiddelen en dranken: de waarde van de door Nederlandse bedrijven aan het buitenland geleverde goederen, inclusief vracht- en verzekeringskosten (tot aan de Nederlandse grens). Het betreft hier de export van levensmiddelen van de hele agrofoodsector, dus inclusief de export van onbewerkte groenten en fruit.

Levensmiddelenindustrie: Industriesector die zich bezighoudt met de vervaardiging van voedingsmiddelen en dranken. De levensmiddelenindustrie is een samenstelling van SBI-codes '10 Vervaardiging van voedingsmiddelen' en '11 Vervaardiging van dranken'. Deze afbakening wordt voor de meeste indicatoren gehanteerd.

Voorlopige cijfers: Dit zijn cijfers van het meest recente verslagjaar. Na respectievelijk 18 en 30 maanden worden de 'nader voorlopige' en 'definitieve jaarramingen' gepubliceerd door het CBS. Op de definitieve cijfers vinden in principe geen bijstellingen meer plaats door het CBS.

Zichtperiode: Dit is voor standaard de periode 2011 – 2024, met uitzondering van die statistieken waar geen data beschikbaar zijn voor het jaar 2024 en/of 2023.

COLOFON

© Federatie Nederlandse
Levensmiddelen Industrie (FNLI)
Oktober 2025

FNLI Den Haag

T: 070 336 51 50
info@fnli.nl
www.fnli.nl

X @FNLI_nl

 nl.linkedin.com/company/fnli

DECISIO

Valkenburgerstraat 212
1011 ND Amsterdam
020 67 00 562
info@decisio.nl
www.decisio.nl

Concept & vormgeving

Studio Wiegers

Opgesteld in opdracht van

Opgesteld door

